



PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

gazeta

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

literară

Anul XIV. Nr. 7 (746) ● Joi 16 februarie 1967

10 pagini: 1 leu



NICA PETRE:
Construcții
sub albia Dunării

NEÎMPLINIRE

Nu pot trece peste tine,
Nici să-ți dau ocol, Destine.
Orice pas încerc să-l fac
E curmat în Zodiac.
Deși marginea-i răzleașă,
Nu-i nici cît un fir de ață.
Cine-mi spuse, parcă ieri,
Marginea că-i nicăieri?

Ca un om, și eu, de rînd,
Am cîte ceva de gînd,
Să-mi găsec o meserie,
Care-anume, naiba știe!
Să cioplesc, nu sînt în stare
De folos la fiecare.
Luasem sculele la rînd
Și mă pomeneam cîntînd,
Și necunosînd ciocanul,
Amînam mereu la anul.
Căuți să fii dogar,
Un ciubăr să-nchei măcar.
Aș fi vrut și eu să fii,
Potcovar, giuvaerghi...
Mai la urmă, gîndul fuse
Să fac linguri, ăbii, fuse,
Rogojini de păpuși,
Marfă de aliș-veriș...
Vai de mine! vreau să zic,
Nu sînt bun mai de nimic,
Ca un greiere-n pustie
Fără har de meserie.

Și-osiîndit, de-atunci, de soartă
Rămăsei cu-o scripă moartă.

Tudor ARGHEZI

Februarie 1967

MANUALELE ȘI FORMAȚIA INTELECTUALĂ A TINERETULUI

Manualele noastre didactice de limba română pentru învățămîntul mediu sînt supuse, de cîteva vreme, perioadei unui proces continuu de reanierare. Este un semn bun, deoarece numai astfel se poate ajunge la perfecția dorită atît de factorii răspunzători ai învățămîntului nostru, cît și de oricine se interesează de formația intelectuală a tineretului, care nu se poate să nu includă dezvoltarea receptivității sale estetice.

O deosebită atenție trebuie dată capitolelor introductive, care tratează despre școlile literare. Elevii nu pot rămîne cu noțiuni precize și exacte despre clasicism, romantism, realism, naturalism, etc., dacă înșiși îndrumătorii lor nu sînt bine lămurii asupra notelor diferențiale ale curentelor artistice și dacă manualele nu-i ajută și pe unii și pe alții. Dificultatea sporită în fața curentului modernist de la noi, a cărei complexitate derutează atît pe profesorii cît și pe elevii, mai ales că nu este mult de cînd Macedonski însuși era înglobat în ambriul și disprețul general față de întreaga direcție literară, constituind ea însăși o nouă tradiție, veche de peste trei sferturi de veac și sincronică, la începuturile ei, mișcării de la *Contemporanul*. Se pare însă că de la ediția Tudor Vianu și pînă astăzi, resentimentele și prejudecățile față de poetul *Rondelurilor* s-au destrămat și nu ne mai rămîne decît să-l încadrăm și pe acest mare poet și prozator printre strălucii reprezentanți ai specificului nostru național. Cum însă modernismul, de la Macedonski și *Literaturul* pînă la supra-realismul nostru, succesori ai lui Urzuz, a îmbrăcat formele cele mai variate, mă tem că n-a sunat încă ceasul ca să-i distingem, didacticeste vorbind, totalitatea faptelor. Să ne bucurăm însă că noul manual de clasa a X-a nu mai repetă vechile judecăți schematice asupra lui Mălorescu și a Junimii. Se împlinesc anul acesta 50 de ani de la moartea lui Titu Mălorescu și 100 de ani de la apariția revistei *Convorbiri literare*, al cărei *spiritus rector* e a fost timp de un sfert de veac — perioada ei de glorie, care a dăruit literaturii noastre, prin coloanele sus-numitului periodic, opera lui Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Duiliu Zamfirescu, etc. Alături de cei trei mari clasici ai literaturii noastre, nu fără sfială, i-am așezat pe cel mai de seamă navelist român din secolul trecut și pe întemeietorul romanului nostru.

O problemă care i-a preocupat mult pe responsabili acestor manuale a fost aceea a alegerii textelor și a comentariului respectiv. Aș crede că selecția este mai hotărîtoare decît analiza literară care urmează textului. Nu trebuie înțit textele cele mai expresive pentru caracterizarea operei autor. Elevul nu le poate găsi decît în manual, iar profesorul dispune de un criteriu selectiv și de schemă unei analize literare. El poate la riguroasă înțelegere aliteră de text, cît și sugeriile comentariului din manual. Dar nu l el nu poate numai, el este dator să depășească manualul, să-i largască perspective și să substituie recitirile judecăți critice caldura propriei sale recepții estetice. Adevăratul mentor artistic al elevilor nu este manualul, ci profesorul de limba română, plînghie a învățămîntului mediu umanistic. Nu este întia oară cînd susțin acest lucru. Am avut ocazia să expun acest punct de vedere înaintea forurilor respective de toate gradele și am resimțit via satisfacție de a constata că punctul meu de vedere n-a rămas fără ecou printre asistenții, din lamura profesorilor noștri de limba română. Așadar, la perfecționarea continuă a manualelor, trebuie să se adauge un suflet înviorator în predarea obiectului. Arta cuvîntului, din textele cele mai frumoase ale literaturii noastre, nu poate fi pusă în valoare decît printr-o interpretare însoțită, printr-un act de „îrîre” a fenomenului artistic. Aceasta nu înseamnă citiți de pușin declamație, de tipul celei teatrale. Dimpotrivă, prin excluderea oricărui procedeu de retorică, lectură nuanțată, inteligentă și totodată sensibilă, este prin ea însăși cea mai bună adjuvantă a comentariului didactic. Este de altfel singurul mod de a capta luarea aminte a elevilor, care posedă, la lecțiile insipide, arta mimării desavîrșite a atenției, cu o totală absență a spiritului. Profesorul care nu se face ascultat (auditiv vorbind), de elevi, este o „vox clamantis in deserto”. Ii va fi foarte greu să recupereze printr-un solid comentariu, dacă textul citit n-a operat farmecul său fermecut, cum ar spune Matei I. Caragiale. Și, fiindcă am ajuns la comentariu, mai lmi ră-mîne să-mi exprim o altă veche (foarte) constatare: aceea că școala noastră medie nu și-a constituit încă un tip, valabil pentru tot învățămîntul respectiv, de analiză literară. Ideea de schemă, de plan, de diviziune a textului, de gradăție a efectelor, de „idee fundamentală” este la îndemîna, firește, a oricărui profesor, dar metoda lui de a transmite elevilor săi uneltele de lucru mi se pare insuficient și precară. Un alt neajuns al învățămîntului nostru mediu este precăritatea a ceea ce se numește „lucrare acasă”, compoziția pe oricare temă, liberă sau dintre cele făcute de profesor în clasă. Rari sînt elevii care știu să compună cea mai simplă scrisoare, necum o compunere cu caracter literar, în care să intervină sensibilitatea, fantezia, invenția. O tradiție îndelungată de exerciții, sub supravegherea profesorului, este singura capabilă să stimuleze „stilul epistolar” și celelalte feluri de compoziție.

M-am îndepărtat de „temă” și nici nu am intrat rezolvî în cadrul acestei examinări critice. Între manual și profesor există relații libere, mă biruiesc mai mult pe eficacitatea acestuia din urmă și nu vîd niciicum în manual un panaceu. Cum însă manualele se îmbunătățesc mereu, lmi pare a crede că nici profesorii nu se vor lăsa mai prejos, iar aceia care-și iubesc meseria vor împrumuta textului toată bogăția victorilor interioare. În acest fel va fi atins scopul învățămîntului nostru umanist și socialist.

Șerban CIOCULESCU

ARHIVĂ SENTIMENTALĂ

BLAGA ȘI DOINA

L-am recitit pe Blaga sub forma unei antologii de cîntec vechi românesc, urmînd „personajul” motivului folcloric în aria lirismului său ce conștina la altitudinii pure, în reciproce răsfrîngeri de cristale, cu sensul și muzica secretă a acestui cîntec popular.

„Sfînta Soare / Sfînta Doamnă mare, / Eu nu ridic vînt de la pămînt, / Ci cercul tău / În capul meu / Și răscol tale / În genele mele...”

După antologia lui Alecsandri, acesta este cel de al doilea mare monument al artei aonime la noi, legitimitudine documentar, ct artistic dublu unui neam, pilastru așezat cu alte mîini pe un nou plotou istoric, așteptînd să se lege cu celălalt capitel, rîmas mai jos în veacul XIX, printr-o îndrăzneată cheie de boltă. Ce arbiect o va pune? Alinierea în semnificații a celor două momente de efervescență națională, cel istoric și cel contemporan, nu poate scăpa lectorului de azi. Ne desparte, de acel prim moment al romantismului românesc, un secol calitativ, o rădăcină întoarcere spre noi care ne facem mături să primim în această epocă de renaștere a valorilor, cu toate antenele deschise, meditația filozofului român despre stil.

Momentul prim al acestui romantism ai act de

personalitatea noastră lirică, o identifică și o de-clară, ceea ce înseamnă însușiindu-ne terminologia lui Blaga — că el constituie o primă încercare de delimitare stilistică, fericit nimerită pe portativul unei sensibilități solare ca aceea a lui Vasile Alecsandri. În dialectica definiții această reprezintă etapa de legitimitate în classic, de clasicizare și universalizare în același timp, iar traducerea și universalizarea în același timp, iar clasicizarea și universalizarea în același timp, iar traducerea de colportare a cîntecului popular întreprins de Alecsandri și de alții stau toate sub semnul acestei ambii.

Acet spirit al liricii populare, evident și secret în aceeași măsură, se revelează însă întoideuna numai artiștilor. Un Ovid Densusianu, operînd cu mijloace comparatiste, deși din pragul unui vast orizont estetic, nu reușește în urma unor excesive decantații să aleagă decît trama documentară a cîntecului nostru arhaic, confundabilă ca experiență cu cea a cîntecului popular de oriunde. Motivele se mută, cum spune cu unor poetul de la Lăncrăm „precum căsăcut din om în om”. Ele sînt călătore care ca vîntul, „ce nu ține seama de vîmile nea-

Poul ANGHEL

(Continuare în pagina 9)

BLOCNOTES

AUTOEXIGENȚA

Dacă te-ai raportat cu exclusivitate numai la tine însuși, te-ai găsi întoideuna sublim. Procesul continuu al evoluției calculate științifice, rezultat din chibzuință, emulație și spirit creator oferă în permanență un miine mai rodnic decît ieri și mai bogat încă decît alaltăieri. O revenire perpetuă la punctul de pornire, sau la un „etalon” rămas în urmă cu trei decenii, ar implica însă o atitudine mai mult constatativă decît mobilizatoare. Evident, în înșisși logica progresului rezidă necesitatea retrospectivității și e normal să ne amintim mereu de unde am pornit pentru a putea evalua calea străbătută, a ne cîntări forțele și a privi cu încredere viitorul.

Exigența de sine nu suportă autocontemplarea liniștitoare, detașarea de lumea exterioră, renunțarea la ceea ce este stimulător în procesul confruntărilor. Ea reclamă o mai precisă, mai curajoasă și mai obiectivă evaluare a lucrurilor, dată de comparașrea reparîntoare cu parametrii etalon ai epocii, sau, mai concret, cu realizările lumii contemporane. Ignorarea realităților inconjurătoare sau refuzul confruntărilor făcute cu simți de răspundere, nu pot duce decît la respingerea prin reflex a tot ceea ce vine din afară. Or, este știut că o asemenea pă-

tere merge mîna în mîna cu nerecunoașterea megalomanică a lumii exterioare, iar unicit el rezultat real n-a fost niciodată altul, decît frînarea progresului tehnic, științific sau cultural.

Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu cu la recenta înfîlire cu proiectanții, în stabilirea parametrilor etalon ai epocii, și în selecționarea celor cu care în mod obiectiv putem compara cu toată exigența realizările noastre, elementul realismului, al responsabilității, se impune de la sine. Ar apare absurdă prin lipsa ei de realism, o situație forțată pe planuri identice a unor domenii cu o bază structural diferită, cum ar fi o comparare mecanică a parametrilor obținuți de industria electronică japoneză cu realizările tinerii noastre electronici, ori punerea în talerele balanței, pe de o parte a construcției de vapoare engleze, iar pe de altă parte a producției șantierelor noastre navale. În raportarea la lumea exterioară nu trebuie să uităm niciodată de la ce bază am pornit noi — și de cele mai multe ori a

Ioan GRIGORESCU

(Continuare în pagina 9)

POEZIA TINĂRĂ

Trei publiciști din rîndul cadrelor didactice ale facultății de limbă și literatură română (Matei Călinescu, Eugen Simion și eu) am fost invitați deunăzi de studenții și foștii studenți de-a noștri, redactorii la *Viata studentescă*, să dăm un examen sub-ge-neris avînd ca obiect volumele recent apărute ale unor poezisti-studenți, atunci în plină sesiune de examene. Zic „publiciști” spre a fi în nota decanului nostru, profesorul G.C. Nicolae, care, într-un interviu din *Lucaferul*, delimitînd „cercețarii” de „publiciști” a avut gențilele de a nu ne așeza în categoria celor dinții. Din ce am vorbit la „examenul” *Viata studentescă* în revistă. Iată motivul re-luării unor gînduri rostite acolo.

Literatura română străbate de cîțiva ani încoace un proces de aîndcă prefacere artistică, la care generațiile tinere dau o contribuție notabilă. Evident, nu tot ce publică tinerii va rămîne. Nu va rămîne nici din nelineri tot. S-ar putea chiar ca istoria literară să consemneze mișcarea lirică a tinerilor de azi doar ca un fenomen de „Sturm und Drang”, amintind de experienții ei numai de niște multiplicatori ai poeziei bune din trecut apropiat, și, ca atare, lampadofori ai poeziei majore de mine. Căci orice revoluție în artă implică o

re-naștere. În multe afirmări aparent ineditate resuscită, în expresie binețles specifică, valori preexistente, ignorate, și ceea ce pare invenție este descoperire. Noutatea romanțescă se bizuie în bună parte pe descoperirea evului mediu, simbolizînd pun în circulație, în Franța, romantii germani, preromanticii englezi, imprumutată sugestia din Tolstoi și Dostoievski, din Poe și Walt Whitman, arta modernă recunoscînd modalități ale artei primitive, literatura absurdului își are o primă sursă în folclor. Legea poezivă căreia în lume nu se creează nimic, și nici nu se pierde, ci totul devine, funcționează, pare-se, și în artă.

Există, în tot cazul, o dialectică a receptivității valorilor, a cărei urmărire istorică ar merita efortul unei cercetări. Rareori un creator de limbaj inedit, transmisiilor implicite, chiar dacă nu în toate cazurile și al unui mesaj noii stilurilor, găsește imediată audiență. De regulă ei întîmpină împotriviri uneori foarte tenace, pentru înfrîngerea cărora e nevoie adeseori de multă stăruință, de revizuire a criteriilor. A trebuit să vină romantismul pentru ca Villon și Shakespeare să fie așezați în conștiința publică la locul cuvenit. Baudelaire n-a fost decît un poet „parmi les autres” înainte de însu-

reclia simbolistă și e foarte probabil că simbolismul va interesa generațiile de mine ca un curent care a impus conștiinței publice pe Baudelaire, Rimbaud, Verlaine, Mallarmé, și prea puțin ca producător al unei literaturi proprii (H. de Regnier, Viéle-Griffin, Albert Samain ș.a.). De pe acum, istoricii literari de marcă, Gaëtan Plooc, de exemplu, îl tratează foarte expeditiv.

Caracteristică discipolilor fideli e faptul de a absolutiza, de-a dogmatiza ideile și modul de a fi al măștrilor, propunînd în genere drept normă ce e exterior, caduc, în opera lor. Ei procedează așa din excentricitate, dar adesea și din incapacitatea de a realiza tensiunea spirituală a personalităților exemplare. Publicul, la rîndul său, e sensibil cu deosebire (pozitiv sau negativ) la aspectele de suprafață, în cazul artiștilor moderni la ceea ce miră și frîcă, la ceea ce derutează, înțeleșurile profunde ale marilor opere nu sînt accesibile multora, cel puțin o vreme. Așa că vulgarizarea capodoperelor prin imitație condiționează uneori recepțarea lor și imitatorii au meritul de a media între arta mare și public, de a trezi interese pentru gențile dificile. Interes ce poate duce la cult și căruia îi cad victime, fatal, tocmai el eclipsat de astrul cărui l se închină. În timpul acesta, spirite refractare psihologic comune se autoacătulesc arzînd în focul lăuntric din creația precursorilor de elită, mai exact capînd acei foc, făcîndu-și din el o hrană poetică. Se întîmplă deseori ca, nelîncezî, aceștia să treacă drept negatori ai celor pe care îi poartă în sine și să suporte consecințele. Așa se nase „poezii blestemate”, izgoniți din cetate, ei devin cu timpul — descoperiți și împuși de alții generații — faruri ale aceiași cetăți și nu odată nimicitori ai celor născuți din lumina lor. Inertă învoacă în spirijul său ce a fost nou și insolit ieri, împotriva noului și insolitului de astăzi.

Sînt și cazuri de primire entuziasmată, din primul moment, a mesajelor înnoirilor artistice. Lucian Blaga a fost salutată la debut de cvasiunanimă criticii și una dintre cele dintîi și cele mai elogioase mențiuni a fost aceea a lui N. Iorga. În *Neamul românesc*, cu toate că *Poemele luminii* sînt în discuția privată estetică sîntămanătorită. Volumele următoare și mai cu seamă cele de după *În marea trecere*, în care îl găsim pe Blaga în expresia lui pleneră, și care înfăptuiesc implicit mai presus de așteptări principalul deziderat literar ai mișcării animate de Iorga, acela ai valorificării maxime ai spiritualității românești, nu s-au bucurat din partea marilor dascăli de aceeași primire. În general, aspectele periferice ale creației blagiene (versul alb arimic, lexicul vag arhaizant, metaforismul rezultat



- Vasil Bikov / Capcana, nuvele și povestiri. Editura pentru literatură universală.
- Papp Ferenc / Sub rădăcini și încă o povestire. În românește de Const. Olaru. - Editura pentru literatură universală.
- Curcio Malaparte / Soarele orb. Traducere și cuvînt înainte de Geo Dumitrescu. Colectia „Mediul”, Editura pentru literatură universală.
- I. Beneș / Porumbel, roman. - Editura pentru literatură.
- Vasile Spăloș / Ploaia de a-tuții, povestiri. Colectia „Lucaferul”. - Editura pentru literatură.
- Gheorghe Buzotanu / O seară pentru mai tiruși povestiri. Colectia „Lucaferul”. - Editura pentru literatură.
- Florin Petrescu / Lael suspendată, povestiri științifico-fantastice. - Editura tineretului.
- Octavian Georgescu / Păsările pînze, Colectia „Paria noastră”. - Editura tineretului.
- Gheorghe Marin / Ascendenți spre soare - Ţinerar argeșean - reportaj. - Editura tineretului.
- Ion Barna / Eisenstein. Colectia „Oameni de seamă”. - Editura tineretului.
- Marin Mihaleșcu / „Cuza Voră” înainte de seama”. - Editura tineretului.
- Elin Pelt / Povestii și povestiri. În românește de Enache Manea. - Editura tineretului.
- V. Gubarez / Împărăția ogilzilor strimbe, basm. În românește de M. Dinulescu. - Editura tineretului.
- Arany János / Mustata. În românește de G. Grămescu. - Editura tineretului.
- Toma Alimoz / Mesterul Manolita înainte de seama”. Colectia „Bibliotecă pentru tineri”, nr. 363, 367. - Editura pentru literatură universală.
- A. Fădeu / Înfrîngerea. Traducere de Marcel Gafton și Maria Roth. Ediția a III-a. - Editura pentru literatură universală.
- Alina Fournier / Căderea pierdută, Traducere de Domnița Gherghinescu-Vanla. Cuvînt înainte de N. I. Popa. - Editura pentru literatură universală.

din explorarea creașurilor, a elementelor mize din folclor etc.) au exercitat asupra generațiilor poetice următoare o influență mai presantă și au provocat mai multă uimire decît aspectele nucleare. Blaga cel mare începe să se înalțe în conștiința acum și, dacă îmi dau bine seama, lirica tînără de azi, căuîndu-se pe sine, prin reprezentanții ei cel mai de nădejde, la lumina artei mari din trecut, beneficiază de fenomenul blagian mai inteligent decît tînăra poezie de acum un seft de vasc.

Rămînd la poezii asupra cărora ne-am întîlnit în *Viata studentescă*, Ion Alexandru este, evident, acela care continuă, fără desigur, o stăpînire depășită a materialului și unelilor lirice, una dintre direcțiile majore, cea mai fecundă, după a mea opinie, ale poeziei înnoirilor interbelice — direcția problematică. Autorul *Înfernului discutabil* e un spirit nelîncez, devorat de întrebări capitale. Formulînd attea observații delose despre ultimul său volum, Eugen Simion atribuie obscurității, paginile critice, expresia chinului, de care ne izbim nu odată, unei crize a limbajului. Această criză e un fapt, tot poezii, în cazul de față, și parcurg și Ion Alexandru o trăsătură, poate, mai dramatic decît mulți alții. Criza nu afectează însă numai limbajul. E un zbulcum al căuării, al cunoașterii, al autoconstituirii, o sforțare crîncenă de luare în stăpînire a lumii. Dacă *Înfernul discutabil* e documentul unei crize, *Căuții vulnerabili* al Anel Blandiana mărturisește depășirea vîrstii interioare critice. Subscriind propoziției lui Camus, după care „lupta însăși spre placuri ajunge pentru a umple o inimă de om”, Ana Blandiana conchide, parafrazînd, că „trebuie să-ți imaginezi pe poet fericit”. Noul ei volum ne propune elevații apolinice și o seamă de poezii sint de o gravitate senină, sacramentală. Se poate discuta dacă această a doua culegere a poeziei e mai bună sau mai puțin bună decît cea dintîi. Poate, în prima e mai mult inefabil. Dar a regreta că în *Căuții vulnerabili* nu găsim ingenuitățile din *Persoana înțita plural* ar fi ce și cum am jeli prefacerea florii candidie în fruct. O întrebare se naște, totuși, ce nu vrea deloc să trezească vreun dubiu privind calitatea artistică a poeziei. Nu cumva „fericirea” a fost obținută prea lesne? Într-un loc, poeta îl se reveală față în față cu fantasma lui Torquato Tasso. Sursa nebuniei? „Poezia necrisată”. Necrisă nici de el, nici (încă) de interlocutoare. Sensu este îndemnat de a privi în abisurile sufletului. Ceea ce poeta, deocamdată, refuză. Definitiv? Ne-o vor spune volumele următoare. Deocamdată, admirînd claritatea apolinice, ne întrebăm dacă un fior nebun dionisiac nu le-ar da un preț și mai mare.

„Și așteptăm cu încredere în viitoare afirmări ale poeziei tinere.”

D. MICU

Vlaicu Bârna: „Ceas de umbră”

„Și așteptăm cu încredere în viitoare afirmări ale poeziei tinere.”

„Și așteptăm cu încredere în viitoare afirmări ale poeziei tinere.”

Aqua Forte

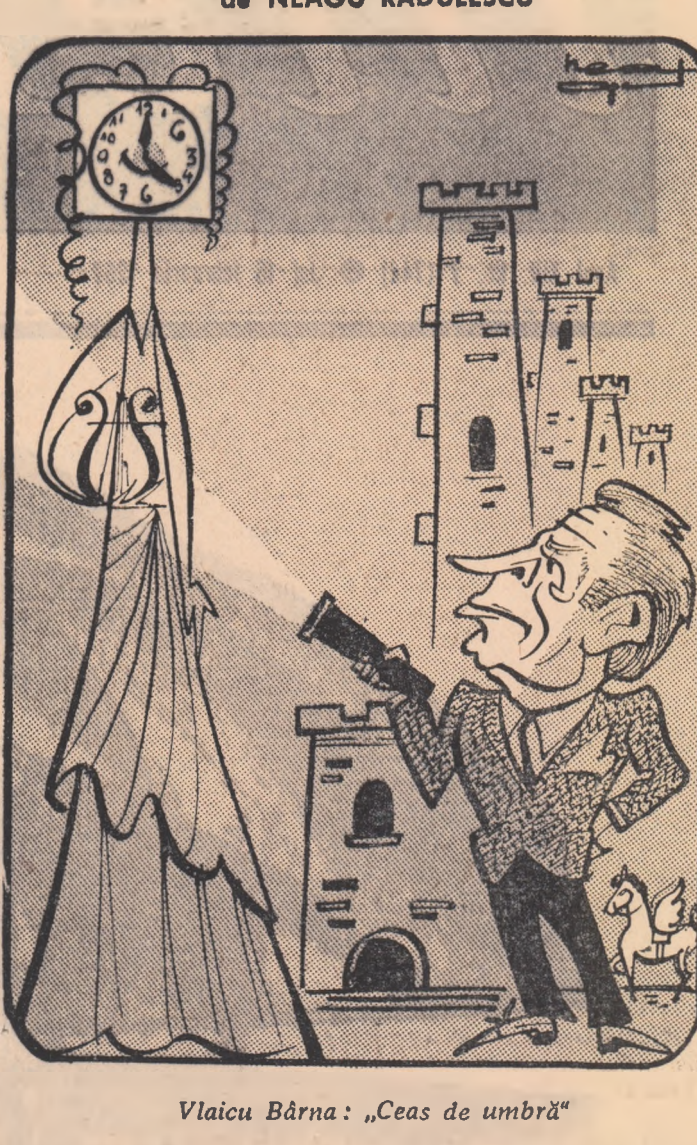
V. VOICULESCU - DRAMATURG

Linia evoluției literare a lui V. Voiculescu se prelungește dincolo de *Sisyx*. Cunoașterea în timpul vieții numai ca poet, și a trimis de dincolo de mormînt în con misterios și lat de umbră, ce nu putea fi protejia unei delicate simțuri poetice. O statură spicată vigoasă, impunătoare și arunca strășnirea peste simțurile literaturii. Poetul a fost dublat postum de povestitor. Într-o țară și triplă de un dramaturg notoriu (tăsele mai scrise ai înainte V. Voiculescu, dar țără însăși de V. Voiculescu acînd, de la un comutator din transcendent, lumina multicolore ale rampelor și Steaua (nr. 1/1987) publică o piesă, intitulată *Prebeș și numia istorică*, dar am adăuga, de iubire, și cabală totodată, scrisă în manieră subaprasă, romantică și folclorică, avînd ca protagonist pe un tînăr

OBSERVAȚIE LA O CRONICĂ A IDEILOR

Am mai avut prilejul să semnalăm eforturile conștente ale revistei *Lucaferul* în direcția observării și aprofundării operei lui Lucian Blaga deocamdată în domeniul simțurilor, greu de acceptat. Nedumerite de plidă o afirmăm ca aceasta: „Cronica (...) de a prelua fără rezerve, nu numai fiecare cuvînt ci și fiecare vîrstă, nu se pare o exagerație”. Într-un număr al revistei, autorul însuși nu și-a admis nici un fel de schimbări. În ceea ce a scris, se vedește subred în realitate. Blaga însuși a făcut numeroase schimbări în scrierile sale atunci cînd le-a revizuit. „Cronica” este „Practica se ce propune? A se opera „schimbări” (de către cine?) în textul blagian, argumentîndu-se că înșiși alții, precum astăzi cînd își revizuire scrierile. Cursă aberantă!

avancronică



asemenii să participe la schimbările de idei general privind problemele actuale ale culturii, să așeze un punct de vedere propriu, aspect lărgit binevenit, chiar dacă poziția susținută se dovedește deocamdată ineficientă și necesită corecții. Este cazul, printre altele, al unei „Cronici a ideilor” publicată în ultimul număr al revistei *Lucaferul*. Ne-am reținut atenția mai ales consideratiile finale, privind actiunea de redirecție a unor mari scriitori români, a celor operați asupra noului șef literar și al se pe aceea a filosofiei, cum este de obicei în cazul „Cronicii” sau mistic al filosofiei sale”.

„Cronica” este o lucrare deosebită, întrucît ea este o abordare directă între literatură și filosofie, idee la care s-au interesat și ne permitte totuși să observăm că relațiile cu care P. Lucaferul întîmpină respingerea operei lui Lucian Blaga deocamdată în domeniul simțurilor, greu de acceptat. Nedumerite de plidă o afirmăm ca aceasta: „Cronica (...) de a prelua fără rezerve, nu numai fiecare cuvînt ci și fiecare vîrstă, nu se pare o exagerație”. Într-un număr al revistei, autorul însuși nu și-a admis nici un fel de schimbări. În ceea ce a scris, se vedește subred în realitate. Blaga însuși a făcut numeroase schimbări în scrierile sale atunci cînd le-a revizuit. „Cronica” este „Practica se ce propune? A se opera „schimbări” (de către cine?) în textul blagian, argumentîndu-se că înșiși alții, precum astăzi cînd își revizuire scrierile. Cursă aberantă!

„CUM STAM CU DRAMATURGIA ORIGINALĂ?”

Că dramaturgia originală, cu toate succesele indiscutabile, să rămîne în jurul poeziei și prozelor, s-a spus în altă rînduși argumentat ori sententios. Încît propoziția tînd să-și facă locul în limbajul criticii printre adevărații solide, cu greu cîștigă. Resuscitarea întrebării „cum?” și „de ce?” se dovedește însă totdeauna salutară: este ceea ce încearcă și ancheta începută în *Contemporanul* (nr. 6, din 10 februarie 1987) cu mărturia unor dramaturgi români: Vasile Musatescu, Mihai Beniuc, Silto Andraș, Aurel Baranga, Hora Lovinescu, Alexandru Mironid, Radu Cosău, Sidorina Drăgășanu, Teodor Mazilu, Dumitru Radu Popescu, Dinos Renold, Lenida Teodorescu, Radu Dumitru. O primă problemă ridicată de aproape toti participanții: între pliesă și scenă — prea mulți milioane!

Epopea, uneori birocratică, a piesei în drum spre scena de spectacol, între amănunte fermă și returul enigmatic, este de natură să-și descurceze pe unii autori. În orice caz, difuzarea co-

NICOLAE BREBAN: cronica literară

„ÎN ABSENȚA STĂPÎNILOR”

Aveam discutabil dreptate impresionistă cînd ceream criticii să înregistreze emoțiile la lectură, micile și adesea dramatice aventuri ale cititorului profesionist, nevoi să parcurgă tot, să urce, ca Sisif, mitica stîncă pînă în vîrfurile muntelui, fără curajul de a-l abandona după primele eforturi. În această decizie și rememare se ascunde însă un principiu sănătos care fereste pe critic de reacții afective. După 50 de pagini din Ion, Lovinescu era dezamăgit, după 100 începe să fie curios și abia după 150 interesul lui estetic se destăpăie cu adevărat, pentru ca la sfîrșit să vadă în romanul lui Breban cea mai bună creație epică obiectivă din literatura română. Sint, așa dar, cărtii care nu au de la început știința captivității, demarază greu, adesea prin lungi descrierți sau eseuri morale, și cititorul, abanzînd, caută un fir epic și, nealîndu-l, e ispitit să abandoneze totul.

Într-o manieră similară debutează și în *absența stăpînilor* (I). Prima secvență a volumului, *Bătrîni*, și cea mai puțin concludentă sub raport epic; pînă într-îi atmosfera cărtii și dai de tonul adevărat al naratiunii treci printr-o pădure de mici eseuri despre senzualitatea bătrînilor, despre pictură sau considerații speciale, amănunțite, privitoare la gesturile unor indivizi care n-au ieșit încă, pentru a interesa cu adevărat, din zona de penumbra a cărtii. Înainte de a recunoaște literar vorbind, pe domnul Constantin, Pamfil, doamna Capris, lamandi, sintem familiarizați cu gesturile lor întine, cunoaștem conformarea lor fiziologică, forma stîmilor și a picioarelor lor, limbajul, voci, ticurile și manile mînute prezentate, toate, acum și mai tirziu, cu o cruzime epică ieșită din comun. Acesta va fi tonul real al cărtii, de la care prozatorul, observator rece al realității morale, nu se va abate. Sint însă, cu adevărat, personaje (să le spunem așa!) din cartea lui N. Breban niste caractere în sens clasic, balcaicani, indivizi cu stare civilă precisă, cu trăsături dominante, ușor de identificat pe plan moral și social? Fără a considera simpla lor prezență o calificare estetică în plus, să observăm că obiectul analizei în romanul (să acceptăm precizarea pe care o face autorul pe coperta volumului!) în *absența stăpînilor* îl constituie nu o tipologie în sine, tradițional, ci niste realități morale și structuri complicate, supuse unor mecanisme implacabile. Efortul nu e alt decît a ajunge la porțile și spirituală armonioasă, și de a lumina prin repetate examene analitice restorurile unor psihologii amorfe, mistificate, fixate la punctul unde abjecția se întîlneste cu neputința și inconștiența. Luciditatea răului cu degradarea fiziologică. Dacă expresia nu e prea îndepărtată de adevăratul sens al lucrurilor, maniere de a compune e, aici, aleatorică: analiza se desfășoară pe planuri paralele, cu o relativă independență, fără un sens explicit al întregului, al sintezei și al armoniei epice.



În *absența stăpînilor* nu e propriu-zis un roman și precizarea autorului derutează. Că lezătură e între cele trei secvențe ale cărtii — *Bătrîni*, *Femei*, *Copii*, decît aceea a mijloacelor de analiză, a citorva identități psihologice (bunica doamnei lamandi și E.B., E.B. și Herbert, într-o oarecare măsură) și a stilului. Într-adevăr egal în precizie și amplitudine intelectuală? Citînd însă totul fără prejudecăți, constată că sub diverse chipuri obiectul analizei e același, că o realitate morală particulară obsedează pe autor, că, în fine, tema lui și comună narativă, surprînsă însă în psihologii variate. Sint toate acestea suficiente pentru a da unitatea estetică fără de care romanul nu se poate înțelege? Nu, vom spune cu prudență, romanul presupune și o arhitectură proprie, o dialectică interioară pe care și o arhitectură mentală, o dialectică interioară, o conștientă a destinelor pe care, iarși, autorul o distinge. Rămînd în marginele adevăratului, cum ar zice Măiorescu, să observăm în spirijul cărtii, că în *absența stăpînilor* e o scriere unitară

mele mociroase ale unei realități psihologice dezolante. Doamna lamandi care imită această silueta îndepărtată și, să spunem așa, un caz de bovarism a rebours. Retrasă într-o existență „dincolo de sex”, orgolioasă, trîndu-se prematur o bătrînețe distinsă, ea e supusă unei experiențe grotesce (asistă paralizată la scena acuplării) și ea însăși simte, ca un reflex tirziu, demoul seducției pentru lemuriarum Pamfil.

Curios, dar secvența *Bătrînilor* amenințată de esecistica pune mai bine în evidență calitățile de observator moral ale lui Nicolae Breban. Detașată de materialul epic propriu zis (simplu pretext), analiza psihologică se fixează pe un teren epic mai ferm în celelalte naratiuni. e un fragment de psihologie abisală, de o excepțională precizie a analizei. Universal psihologic care intră, acum sub observație e cel infantil, Herbert (amintit și în *Femei*) e, ca să copiem pe cineva, un copil universal, cu nimic leșit din comun, doritor de joacă, sociabil, fascinat de cel din jurul lui, doric să-și limite etc. Dincolo de această realitate, încodată comună, a psihologiei infantile, trăiește alta, obscură, terorizantă. Semnele timpurii ale unei structuri complicate (cum sint toate la N. Breban) apar aici în citeva atitudini capitale. În contradicție cu ceea ce se spune adesea despre vîrstă de aur a omului, vîrsta armoniei, seninătății morale, copilul trăiește la o altă gamă și cu alte reprezentări de dramele existențiale: spațiu, pliciuș, senzualitatea e un fragment de psihologie abisală, de o excepțională precizie a analizei. Universal psihologic care intră, acum sub observație e cel infantil, Herbert (amintit și în *Femei*) e, ca să copiem pe cineva, un copil universal, cu nimic leșit din comun, doritor de joacă, sociabil, fascinat de cel din jurul lui, doric să-și limite etc. Dincolo de această realitate, încodată comună, a psihologiei infantile, trăiește alta, obscură, terorizantă. Semnele timpurii ale unei structuri complicate (cum sint toate la N. Breban) apar aici în citeva atitudini capitale.

În contradicție cu ceea ce se spune adesea despre vîrstă de aur a omului, vîrsta armoniei, seninătății morale, copilul trăiește la o altă gamă și cu alte reprezentări de dramele existențiale: spațiu, pliciuș, senzualitatea e un fragment de psihologie abisală, de o excepțională precizie a analizei. Universal psihologic care intră, acum sub observație e cel infantil, Herbert (amintit și în *Femei*) e, ca să copiem pe cineva, un copil universal, cu nimic leșit din comun, doritor de joacă, sociabil, fascinat de cel din jurul lui, doric să-și limite etc. Dincolo de această realitate, încodată comună, a psihologiei infantile, trăiește alta, obscură, terorizantă. Semnele timpurii ale unei structuri complicate (cum sint toate la N. Breban) apar aici în citeva atitudini capitale.

din „PĂDUREA DE CLEȘTAR“

O POIANĂ ÎN BUCEGI POVEȘTEA

După tufele de mure
Să nu-i afli (cînd încerci)
Pe pitici din pădure
Cu berete de ciuperca,

Între ierburi, tuturoara
Cîți or fi și cîți mai sint,
Să le fie dragă hora
Legănîndu-se în vînt,

Toată vara să se joace
Lingă pietre la izvor
Zbenguindu-se în pace
Și săltînd în voia lor,

Muntele — bătrînul mare —
Le-a întins, de-l înțelegi,
Ca o palmă caldă-n soare
O polană, în Bucegi...

SPUNE,

CODRUL BUNIC...

— Dacă pleopa de ninsoare
Aș cerca să ți-o ridic,
Ce mi-ai povesti tu oare
Mîndre codrului bunice?

Ce-auzii, de-o vreme-ncoace?
S-au făcut piticii mari?
Nu mai știu nici să se joace?
Ghindele-au ajuns stejari?

Stele-și prind de scăfirile
Porții tainelor stăpîni?
Ceru-l scot din temelie
Și pămîntul din țițini?

Pe potecile pierdute
Unde e?, întoarce-mi-l,
Cum de nu se mai aude
Sprinten, zvonul lor copil?

Toți erau pitici de treabă,
Buni de pozne, plini de duh,
Cum pierîră-așa de grabă
Și-n ce scorburi de văzduh?

Răpitori înțelepciunii
Și-ntrebărilor tîlmaci
Și cu benghi în frunte unii,
Spune-mi, prea cînsite vraci,

Prooroci stufoși ca larba
Prin ce vreasuri și ciulinii
Își încurcă singuri barba
Prin coclauri, prin streini,

Ori se-nalță-n ce scîncioburi,
Prăpădesc pe ce hotari,
Așchii și scînteii și cioburi
Din minunea-ți de cleștar?

Te uită toți acasă
Singur viscolelor soț,
Și nimic nu le mai pasă
Sub căciulile cu moț?

Alb în za de promoaoacă,
Spune codrului bunice,
Se gîndește să mai treacă
Pe la tine vre-un pitice?

— Frumusețea-mpărătească
A făgașelor de joc
Lasă-nții s-o părăsească,
Lasă-n cerce alta-n loc,

Nai tîrîmuri să-i răsfețe,
Vînturi mari să-i mîne-n bici
Și să-ntreacă-n frumusețe
Vraja codrilor bunice,

Poate-n soare cată leacuri
Să dezghețe năzdrăvani
Vremea, chiciură de veacuri,
Veacul, chiciură de ani...

Năzărindu-le pe lume
— De-alte lumi iscoditori —
Mări cu telegari de spume,
Tîrmi de aur călători,

N-or fi toți feciori de zine,
Toți la mine-s Feți-frumoși!
Ori c-alături mi-or rămîne,
Ori se duc vijelioși,

Pe la orice porți să bată
Zvîpăiați, viteji, voinici,
N-am aflat pitici vreodată
Să și-i uite pe bunici...

Ai să-i vezi: curînd, grămadă,
S-or juca sub ochii tăi...
Toți se-ntorc, cînd dă zăpadă,
Curajoși mei flăcăi.

Las-ntii să cucerească
Ne-nfricați piticii, mii,
Zarea cea urieșească,
Piscuri, ceruri, veșnicii,

Mie joacă lor mi-e roză,
Stralul alb mi-e înțereș:
Iarna-mi se-nprimăvărează,
Crengile-mi se primenesc,

Leagăn de catarge caste
Iar și iar am să le-apor,
Peste-adînci genuni aibaste,
Ca o navă de cleștar.

VREJULUI DE FRAGI

Purtînd de prin străinătăți
Scufii și funde colorate,
Mai firosoși ca-n alte dăți
Și mai grozavi să se arate,

Isteți la znoave, ce să zici!
La znoave nimeni nu-i întrece,
Cei mai isteți dintre pitici
Sînt plini de vești, vorbesc cit zece:

— Ar fi (se zice) vrăjitori
Departa-acolo-ntră coclauri...
— Ei schimbă vreasurile-n flori
Și-n aur solzii de balauri.

— Ba chiar (la foc fierbind arși,
Așa se zice...) din cazane
Ei scot un alt soi de pitici
Și noi ființe năzdrăvane!

— Ce ierburi rare-afumă ei
Acolo-n peșterile-ascunse!
— Îți schimbă-n stea un bob de mei...
— Și-un codru-ți fac din două frunze...

— Ia să le cerem noi alți fragi
Pe vrejul fragilor subțire!
— Să nici nu-ncapă în desagi...
— Cit roșiile!... Pe toți să-i mire.

— De ce să nu avem pe-aiici
Și fructe noi, mai pricopsite?
...Așa-i îndeamnă pe pitici
Cei firosoși, urechi ciulite.

Cu ochi mirați și-ncrezători
S-a pus pe gînduri toată ceata:
— Rețele, leacuri, vrăji, comori,
Ce-ar fi să le găsim de-a gata?

— Alt vrej la fragi s-avem, ce-ar fi?
— Alt vrej ne trebuie. Așa e!
...Și prin spîrtura din scufii
Le iese părul vilvâtoie.

Prăpăstii scotocind și bolți,
Pustiuri reci, cîmpii de iască,
S-au dus piticii, zile, nopți,
Cu vrăjitorii să vorbească.

— Ei știu ce-i neștiut de noi.
— Ei pot ce nimenia nu poate.
— Ce fructe, de ne-or da altoi,
Din vrejul fragilor vom scoate!

Și parcă-i auzeau chemînd
Departa, peste munți și ape,
Și vocea lor, din cînd în cînd,
Venea aproape, mai aproape:

— E dreptul vostru! Fructe mari
Din vrejul fragilor să iasă...
— De-a surda nu umblați hoinari!
— Minuni veți face-ntorși acasă!

— Minuni! Ați auzit ce-au spus.
— Ce vești adînci! Ce-nalte tîlcuri!
...De-aceste vești sărînd în sus
Și-nghesuindu-se în pilcuri,

Ciulinii urechea, cei isteți
(Isteți la vorbă, nu la faptă)
Rosteau victorioși: — Vedeti?
Izbîzni și glorie ne-așteaptă...

— Să mergem să ne dea lumini
A vrăjitorilor putere!
— Sînt vraci vestiți! Sînt vraci
streini!

S-avem nădejde-n ei se cere!
Dar tot pustiu după pustiu
Bătînd piticii, li se pare
C-ar fi de-ajuns... Și-ntr-un tîrziu
Și-aduc aminte cu-ntristare,

Că fragii lor gingași, crescînd
Acasă, darnici cu oricine,
Mai buni, mai rodnici ca oricînd,
N-au vreme de minuni streine,

Că poți văzduhuri să străbați,
S-alergi spre taine dină din coate,
Din tot ce nu-i adevărat
Nu scoți minuni adevărate, —

Că vrăjitorii, dac-or fi,
Degeaba i-au purtat pe drumuri!
...Iar prin spîrtura din scufii
Le țese, lung, un vrej de fumuri.

TOCMAI

DINCOLO DE LUME

Zgîndăriți de unii-n spate,
Cică să nu stea ca prostii!
Pe isprăvi tot mai ciudate
S-au pornit piticii noștri,

...Dînd căciulile-n omături
De pămînt, sătui de jocuri
Și de biete frunze-pături
Și de prea-știute locuri,

Tocmai dincolo de lume,
Într-o țară neștiută,
Își făcuseră drum anume
Și-au venit pitici vre-o sută,

La vulcanul cum nu-l altul
Mai vestit pe nicăiere,
Mai înalt decît înaltul,
Mai puternic ca puterea...

Codru-mbătrînit lăsîndu-l
Să-și bocească desfrunzirea,
Mai departe-i poartă gîndul
Mai departe-nchipuirea,

Cum le-au spus, cu moț în frunte,
Cei grozavi, mintoși și gureși:
Din potecile mărunte,
Spre văzduhuri să dea lures...

Pe-alte căi, spre zarea largă,
Limpede e-a lor solie:
Tot ce-a mers să nu mai meargă!
Tot ce-a fost să nu mai fie!

Nu mai stau la nici o znoavă...
Muntele de foc îi cheamă
Fără nici un bob zăbavă
Către piscul lui de-aramă.

Aripi mari, strălucitoare
Între umeri îi furnică
Și cu aripi la picioare
Gata-i, ceata lor voinică,

Să dea ochi cu uriașul
Și cu lava lui fierbinte:
Dumnealui — să-și afle nașul,
Ea — pe veci să-i țină minte.

Ori înăbușe vulcanul,
Ori îl spîntecă în două...
Nu vor să-i apuce anul
Fără vre-o ispravă nouă!

Dar ca mîine anul trece
Și nici vorbă de ispravă:
Searbădă, bătrîna, rece,
Lava, cit e ea de lavă,

Învîrtînd mămăligoasă
Cocoloașele-n nefierțe,
Se pitea la ea acasă...
Parcă îi ruga s-o lerte.

Unde-i crîncena dogoare?
Chiar de nu li-i pe măsură,
Vor cu ea să se măsoare
Cum vitejii toți făcuseră.

Ca s-o-nfurie, s-o scoată
Din mușenia-i adîncă,
Nai-nouțe, toate-odată,
Sparg uneltele prin stîncă.

Și ce arme folosiră,
Ce unelte, zece și sute!
Aerul abia respiră
De mașini nemaivăzute...

Bîntuind din vreme-n vreme
— Lavă, fumuri, piclă, zgură —
A știut pe mulți să-i cheme
Sus, la marea aventură,

Deci, așa vulcan de vlogă,
Cum de nu mai vrea să fiarbă?
...Stau piticii ziua-ntreagă
Gînditori, cu pumnii-n barbă,

Și se-ncredunță cu mirare:
Totu-i împotriva firii!
Tot ce vîd, deloc nu pare
Pe măsura-nchipuirii.

...Cînd, din ceruri necuprinse,
Nu știu cine, într-o doară,
Poate un chibrit aprinse
Să fumeze o țigară!

Vreasuri, frunze, -ncep să scoată
Șerpi de jar atunci: grămadă
Către ei, țîșnind deodată,
Șuerau proptiți în coadă?

Sau chiar fulgere și lavă,
Peste țara neștiută,
Poate că picau din slavă
Peste-acei pitici vre-o sută?...

Lupta, știți, ispititoare-i
C-un vulcan cit infinitul.
Greu e să ții piept și mare-i
Spaima... cînd ia foc chibritul:

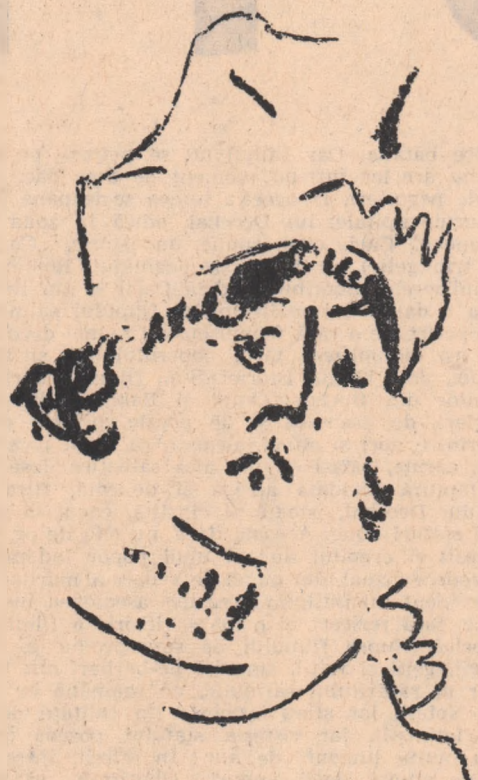
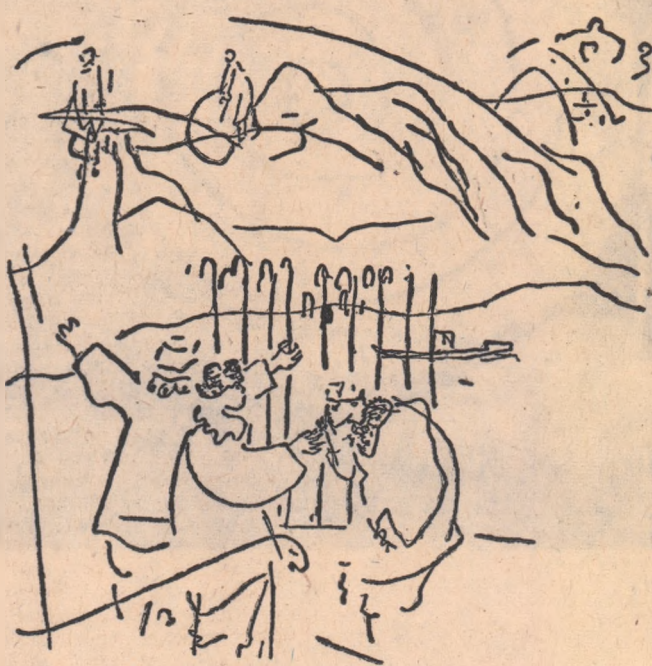
Ei văzură luturi, pietre
Prăvălîndu-se-n pirjoluri,
Muntele cu-nceise vetre
Năruindu-se în goluri,

Lungi fiori îi luau din spate,
Strigătele ne-nțelese
Li se-amestecau, ciudate,
De unelte prof se-alese,

Dar luptară — vitejește...
Și-nsfîrșit, dacă scăpară
Și de-al flăcărilor clește
Și de neștiuta țară,

Și de lava care-i lasă
Să viseze mîerte-fierțe,
(Ea-nvîrtînd mămăligoasă
Cocoloașele-n nefierțe),

Scrum cînd și-au privit vestmintul,
Talpa friptă, barba arsă,
Repede-și mutară gîndul
...Și făcuseră calea-ntoarsă!



Desene de CONSTANTIN BACIU

satul

Îmi aduc aminte de satul
în care mi-am despletit nopțile de somn
unde mi-am împletit în somn
cu lacrimi uscate,
un stejar era acolo domn
sau catarg cu velaturile verzi și umflate
ale corbăiei stînd să despice cîmpile;
acolo am văzut tîtli acel cal
roșu în amurgul de cupru,
alerghînd pe o paște verde
pe cărările ca șarpele suplu;
cînd am simțit că-l voi pierde
i-am dat aripi, ca lui Galben de soare, strămoșu'
am proiectat în obscura legendă calul roșu...

Adoarme în mine satul
cu nemărginirea-i numerică;
cu toți care au fost, cu cei ce or să vină;
sînt scriși deasupra, pe boltă, cu lumină;
acolo-ntr-o ogradă de biserică
m-am cununat cu o moartă domniță
afiată într-o tufă de mîrită-mă mamă;
ca s-o urmez mi-am pus aripile de șită
a vechiului zidar, care-a rămas fîntînă.
Din amintirea ei mai flutură maramă,
cîteodată un nor, sau o pleoapă bătrîna;
de fiecare dată cite o lacrimă...

Eu n-am mai fost pe acolo, dar satul mă
urmează,
întrezărit pe cîte-o icoană de sticlă,
fiindcă sfinții
au nălucit în inimi, în vîpsle
cînd iconarii-și zugrăveau părinții.

LA INIMA GRIVITEI

FOAMEA

Pe drumuri reci de linii mari ferate,
cu frig în păr și trestie de baltă,
coclind pe turnuri umbra ei înaltă,
întra cu noaptea foamea în cetate.

Și nu găsia în case-o vatră caldă,
doar cărănea de mușcați uscate,
cu scîndurile mesei loalată
rozînd un loc al pîinilor uitate.

Cînd Dimbovița pat slăt de gloduri
topea sub vagabonzii strîns culcați,
cădea prin ganguri, la răsoruci și poduri.

Cu ochii scăpîrînd însingerați,
o ocoleau, hulpăvi, doar os și noduri,
și cîinii, mirînd înfricoșăți.

GREVĂ

Tot fierul fuge-n lacăte acum,
un fier de lacăt în văzduh se strînge,
se-adună-n pietrele înfipte-n drum,
în păsările înghețate plînge.

Și peste-orașe arde fără fum,
cînd magma deasă, aspră, nu-i ajunge
să-nchidă mine, fabrici, tot mai brun
se-alege nădușînd direct din singe.

Izbește-al lacătelor greu însemn,
pe umbra lumilor încetinite,
în capul unei noșteri chinute.

Sînt fier pe fier, pe-otel, pe tuci, pe lemn
asemeni stelelor de untdelemn
la suprafața apei răsărite.

VEGRE

În Grivița încape-ntreaga țară,
cu ochi neștiți de somn pe metereze,
mindria ei menită să cuteze,
caritată dreaptă sub povară.

Să-i fie toate simburile treze,
bărbia își proptește-n orice seară
de baioneta-n ger stîlcind împoartă
cînd vine garda curtea s-o vegheze

Păstra și neaua singele în vine
mai luminoși și repede sub scul,
și-o Griviță purificată-n sine.

meteori din alte lumi căzuți
și-n aer își clădeau conture line,
din albul frașed, proaspăt conceput

BILANȚ

Pe piepturile goale în bătaie,
cu-mproșcătura gloanțelor-au dansat,
ca stropii mari și plumburi de ploaie
pe-ogînda unui lac întunecat.

Tristetea nu mai vrea să se ogoaie,
maramele pe chipuri s-au sudat,
doar minile mai duc tăcut vîpsăie
pe zidul de femei împresurat.

Alți de polizi la numărătoare,
stau morții-n rînd, rigizi, lipsiți de vlogă,
și trupurile le-ar părea ușoare,

de n-or sta plumbii-n ei o viață-ntreagă,
flămînzii și-ngreunați de răzbuinare,
a doua oară așteptînd să traagă.

GRIVIȚA CONTEMPORANĂ

Vin către tine trenurile toate
să-și afle dorul primei lor plecări,
ogîlnzi purtate-n forfate de gări,
pe cîmpurile-n două fulgerate.

Trăiesc în ele-atîtea depărtări,
polen de lanuri desprimăvărate,
miros de brazi pe culmi întunecate,
în rați un vîiet monoton de mări

Prin ele țara vesnic îți trimite
adîncul ei de umbră și lumină,
cu linii ample, reîntîlnite.

Tu harta-n orice zi i-o știi deplină,
cum își cunoaște crengile-nerzite,
vîind de vînturi, orice rădăcină.



Cadru din film

D A C I I

Nu orice aventuri de vitejie sînt epopee națională. Ca să fie epopee națională trebuie să împlinească unele condiții: faptele eroice să se plaseze într-un moment decisiv cînd o țară întreagă se află în preajma imediată a unei mari schimbări la față și cînd faptele înfățișate au contribuit direct la vasta transformare. Desigur, și momentul ciocnirii este epic. Dar cel mai patetic e acela al ajunului, al declanșării iminente, al — dacă se poate spune — al ultimelor prelude. Filmul *Dacii* îndeplinește aceste condiții.

Titus Popovici, din așut de frământată istorie a Daciei, a ales una din perioadele cele mai interesante. Este momentul cînd amestecul de bravură și înțelepciune, de dirigenție și civilizație care compunea sufletul lui Decebal și al poporului dac se străvede prin fapte, se exprimă prin repicii. Răspunsuri de o foarte probabilă autenticitate istorică, cum e de pildă acesta: „Generale Severus, după obiceiul strămoșilor, sîntei oaspeții noștri. Beți din vinul acestor pămînturi pe care s-a născut Dionisus, iar miine vom vorbi despre stăpîni și sclavi, pentru că miine ne vom cunoaște mai bine”.

Din păcate, cartea pe care avea s-o scrie împăratul Traian: *De bello Dacico*, s-a pierdut. Și tot pierdute sînt și poemele lui Ovidiu în limba getică. Totuși în diverse întâmplări și purtări se poate deduce ce gîndea Decebal. Întrebat ce înseamnă „miine ne vom cunoaște mai bine”, Decebal explică: „Romani, sînt mai tari. Războiul ar fi o catastrofă. Voi încerca să obțin o pace onorabilă. Lucrul e cu putință. Domițian are o mințe compănită. Iar de nu, preferăm pieirea tuturoră decît o pace rusinoasă”.

Se știe din istorie că Domițian realmente nu voia să se strice cu Dacii. Chiar după a doua victorie, el nu s-a lăsat să „Dacicus” (cum avea s-o facă Traian).

Afară de asta, momentul Domițian era foarte diferit de momentul Traian. Roma mai avea încă nevoie să se federeze cu dacii (care nu erau barbari, ci foarte civilizați), pentru că împreună s-au combătut pe germani. Mai tîrziu, pe vremea lui Traian, pericolul goților crescuse. Romanii aveau nevoie nu de alianțe, ci de așezare, ca stăpîni, chiar la granițele năvălirilor. Iată de ce, în conjunctura Domițian, șansele de pace onorabilă îl fac pe Decebal să fie contra unui război.

O idee, istoricului posibilă, inventată de scenariști: generalul roman Severus este (deși n-o știe) de origine dacă. Asta permite o intensă poveste de dragoste între el (Pierre Brice) și Meda, fiica lui Decebal (Jose-Marie Nat) cu un deznădămint bogat în situații sufletești, cuprinzînd: dragoste, patriotism roman, fidelitate pentru strămoșii daci, și, în fine, fidelitate față de scumpele credințe ale cultului lui Zamolxe. Credința dacilor era eroică, foarte dramatică și, aș putea zice, foarte evoluată. Ei credeau desigur, ca toată lumea pe atunci, în nemurirea sufletului și în viața viitoare. Dar această dogmă nu semăna nici cu cultul lărilor practicat de romani, nici cu paradisul lui Alah de mai tîrziu, nici cu raiul creștin. Era o credință dirză, în putere, în dreptate, în afirmarea acestei dreptăți. În toate lucrările de istorie înțelegem fraze ca aceasta: „Dar ceea ce a minunat pe toată lumea veche a fost religia dacilor. Ei se socoteau nemuritori (sublinierea aparține textului citat); așa le spune și Herodot: geții care se cred nemuritori, și erau convinși că după ce-și sfîrșesc viața aici pe pămînt, încep alta veșnică, alături de Zamolxis”. Aceasta a doua viață nu era o extatică nirvană, ci o viață la fel de aprigă și de dirză, ba chiar încă mai fermă și mai încordată ca în prima lor existență. „Se cred nemuritori”. Adică ei nu cred în zei, ci se cred zei, toți de la rege pînă la țărăn. Scenariul pedalează discret pe această superstiție, pe care așa de curios o modernizează dinamismul temperamentului de luptător al acestor oameni. Asta dă povestirii originalitate și mai ales poezie. O poezie și aspră și caldă. Fiul lui Decebal, Cotyso, va cunoaște o moarte eroic rituală iar moartea lui Severus va căpăta și ea o tentă asemănătoare.

Genericul filmului arată o vastă Dunăre înghețată pe care o treceau geții cînd ataca Moesia. De altfel, pentru ei Dunărea era un fel de rîu sacru, din care beau o înghițitură



Cadru din film

Andriana FIANU

înainte de orice bătălie. Dar filmul nu se petrece pe malul Dunării, căci nu are loc într-un moment de atac dac, ci într-o perioadă de negocieri. De aceea acțiunea se deapănă în capitala și în jurul capitalei lui Decebal, adică în zona podisului transilvănean. Căci cum spune un istoric, „Carpații” (de la carpi, trib getic) au fost, axa neamului Romanii ziceau: „Dacii inhaerent montibus”, adică Dacii se în lipii de munti. Aceasta a dat prilej realizatorilor filmului să ne prezinte peisaje alpestre de o rară frumusețe nu numai decorativă, dar ajungînd să simbolizeze țaria poporului dac și apoi a poporului român, de-a lungul istoriei. S-au filmat locurile din preajma culmilor din Bucegi: Omul și Babele, Obrișia. În această atmosferă de grandios și de poezie, printre torențe și prăpăstii, printre nori și stînci, aieargă, ca niște jucării ale Olimpului, cai, căruțe, ostași și mai ales sălbatica Jose-Marie Nat (Meda), fătura fotodată aprigă și delicată, fiica mîndră a mîndrului Decebal, isteasă și cînstă, capabilă să dea cîră la o organizare statală evoluată, aie pe plan intern și în relațiile cu vecinii. Epoca imediat posteroară cuceririi romane oferă și ea cîm fecund de epopee națională. Dar nu insistînd asupra victoriei lui Traian și asupra sinuciderii lui Decebal, ci, iarași, respectînd condițiile pomenite la începutul acestei cronici. Nu în timpul cuceririi, ci după terminarea ei se va produce un larg demaraj de civilizație, o vastă schimbare de forță, o lume nou născută, care va trăi două veacuri; o lume care s-a numit atunci Dacia felix. Au fost și pe atunci războaie dar au fost mai ales eforturile morale pașnice, pentru construirea unui nou stil de cultură. Un film care ar zugrăvi asta, n-ar fi o continuare nr. 2 a unui serial Dacii; ar fi cu totul altă poveste, cu totul alți daci și cu totul alți romani; o poveste de numai două veacuri, dar care a marcat o notă proprie în Istoria universală, făcînd o egală cînstă ambelor noastre serii de bunici.

Am păstrat pentru la urmă, fiindcă sînt de o mare importanță, cuvintele ce se cîvin regiștilor Sergiu Nicolaescu, operatorul Costache Clobotaru și decoraturii Liviu Popa care au manevrat pe toate platourile și exterioarele Buftei aproape simultan, poruncînd la circa douăsprezece mil de... (în fond de ce să nu le zicem la toți așa?) de „interpreti”!

D. I. SUCHIANU

la noi acasă-i sărbătoare

Spectacolul ansamblului „Ciocirlia”

Un spectacol de cîntec și dansuri românești este, evident, o invitație la lumină, ritm și culoare. Există indiscutabil aceste elemente, ochii și mintea bucurîndu-se de ele, dar ar fi superficial să ne oprim numai la ele. Creatorii din ansamblul „Ciocirlia” se străduiesc, cu fiecare spectacol, să urce încă o treaptă a desăvîșirii artistice, fie că e vorba de „vedete” cu largă popularitate, de membrii corului sau ai echipei de dansuri.

Pentru fiecare nouă confruntare cu publicul, eforturile pregătitoare sînt mari, se caută cîntec, costume, dansuri, pe întinsele meleaguri ale țării. Și toată boagăia adunată în aceste explorări se prelucreează cu dăruire și seriozitate în laboratoarele ansamblului, căpătînd forma artistică a spectacolului. Un asemenea program este destul de greu de încheșat, păstrîndu-se sub toate aspectele pondere. Pricipea în dramaturgia, în armonizarea componentelor este condiția reușitei. De această muncă sînt răspunzători nu numai cei pe care îi vedem evoluînd pe scenă, ci și alții, mai ales alții pe care spectacolul nu-l are în fața ochilor: dirijorul principal Victor Dubos, regișorul artistic Ion Bolog, creatorul costumelor Ion David și scenograful Nicolae Teodoru și Eugen Ciucă (sculptorul care și valorifică posibilitățile în acest domeniu pretențios). A vorbi despre soliști e foarte greu, sînt prea cunoscuți pentru e mai suporla calificative: Angela Moldovan, Maria Păunescu, Irina Loghin, Benone Simulescu, Aurelia Fătu Răduțu, Maria Ciobanu, Simion Pop, Marin Chișăr (caval și flaut) și dirijorul orchestrei populare Victor Predescu.

Spuuocăm că programul îl indică generos, pe toți, într-adevăr, dar tot același program minutuos uilă să indice autorii textelor cîntecelor și comperajului. Ar fi fost necesar. Fiindcă la această „sărbătoare” a ansamblului „Ciocirlia”, punctul nevralgic este tocmai textul comperajului, care îmbină laolaltă versuri de Tudor Arghezi („Țara mea”), cîntec folcloric străvechi și un soi de compunerii rimate de lipsit: „Flăcăii din Făgăraș” / se întrec în joc poznaș”. Operație neartistică, hibridă, dezavantajînd calitatea artistică a întregului.

EXPOZIȚIA LIGIEI MACOVEI

Expoziția tinărului febril și neprecuat, tot atît cit cea a maestrului unanim acceptat de confrăți — sau măcar de istorie —, este pentru iubitorul de artă prilej a depune o floare nevăzută la picioarele eternei și imponderabilei frumuseți.

Cine este cel care semează undeva într-un colț al tabloului? Ce nume poartă cel care a dat viață zîmbetului sau lacrimii din dreptunghiul de pînză? Știu mai puțini și — uneori — nu mai știe nimeni. Dar floarea nevăzută îi este adresată totdeauna.

Pășînd pragul sălii care găzduiește în aceste zile grafică și pictura Ligiei Macovei, privitorul pătrunde într-o lume fabuloasă a poeziei văzute, a poeziei intrupată din dansul diafan al liniei, din culoare, din inimă și din gînd.

Ca un fir al Ariadnei sunetele poemului îl duc pe pictor spre adîncimile originare în care iradiază nucleul încercat de sensuri și puteri pentru a se putea întoarce apoi în lumea formelor — o operă plastică vie, de aceeași esență dar pe calea care îi este proprie.

Ilustrația înțeleasă și născută a zeilor — cum sînt multe din desenele ciclurilor eminescian și argeșean — e greu să nu rămînă în sufletele noastre, pandantul de necesar al strălucitoarelor versuri. Cu transparența și fluiditatea firului de mătase, liniile aleargă devenînd rînd pe rînd visul, melancolia, chemarea, deznădejdea, iubirea și, în același timp, de fiecare dată, Eminescu.

Desenele în tus, inspirate de poezii ale lui Tudor Arghezi, conturează altă dimensiune a universului spiritual al artistei Trîșca, Belșug, Testament se ridică dinle care a adevărate simboluri ale imemorabilei forte a pămîntului, ale rădăcinilor antice prin care comunicăm și ne știm, aceeași forță care în *Litanii* primește cu noblete și moarte.

Figurativul foarte modern al Ligiei Macovei nu numai că întrecine dialogul cu publicul, dar îl înaltă dincolo de ilustrativ prin însăși expresivitatea liniilor purtate pe hîrtie, prin libertatea alegerii și recomperării elementelor de real nu după legile lumii exterior vizibile, ci după cele tot atît de stringente ale ideii artistice determinante.

Incertitudinea, Confidență și altele dintre lucrările realizate în tehnică mixtă, înglobează, prin unele procedee de monotip, zone delicate ale nonfigurativului care, dispunîndu-se ca pe liniile de forță ale unui cîmp magnetic, reușesc să nu rămînă gratuite, ci să subordoneze finețea valoratice cromatice unei sugestii poetice de multiple și ample rezonanțe. În *Le stele* sau în *Focul pîzit* aceeași modalitate dă o maximă expresivitate plastică raportului dintre omul infim dar definit — înzestrat cu forța

gîndului și aspirației — și imensitatea naturii amorfice din care face parte trebuînd în același timp să lupte cu ea. Privind *Heruvimul bolnav* vezi cum desenul și culorile nu povestesc trecerea de la neființa la ființă, ci o arată, nu povestesc cîntecul, ci cîntă, la fel cum scorojirea culorilor la sfinții zugrăviți în *Mîiniri* este nu copia, ci însăși factura celor din tinda tulburatului diacon Iachint.

Cu nerv contemporan și ascuțită observație sînt desprinsse *Femeile de noapte* și o anumită atmosferă a orașului italian; cu căldură, cu putere de transmitere a comunității sufletelor, de oprire a clipei în loc ne întîmpină *Pe balcon*. O altă gașcă numită *Compoziție cu flori pe fond gri* încorporează intin amintiri ale covorului oltelesc, o înrudită distincție în lumina și stingerea culorilor.

Uleiurile Ligiei Macovei ne poartă mai întin în tinuturile romantismului eminescian (*Trecut-au anii, Melancolie*) cu o pictură metaforică structurată de un desen puternic care amintește talentul și expetiența graficianei desen și reținînd multă vreme vizitorul în fața lor. În rest însă, și aici se înscriu majoritatea lucrărilor, pictura sa se îndreaptă spre scenele vieții de fiecare zi, spre chipurile oamenilor, peisaje, flori. Poate ca unii privitori să prefere realismul aspru, sarcastic chiar, cu apăsări expresioniste, al unor lucrări ca *Trei pălării*, *Sosirea la recepție* sau *Sfîrșit de dinu*, dar dominanta sîntelească a picturicii mi se pare a fi dată de o prospețime luminoasă, jucăușă aproape, înfrățită cu vechele pămîntului, cu bucuria duioasă a frunzelor meru renăscătoare, ca și în acea minunăț Crăiasă a corlilor pe granița dintre zîna și femeie (poate cea mai reprezentativă prin spontaneitatea și simbolul ei).

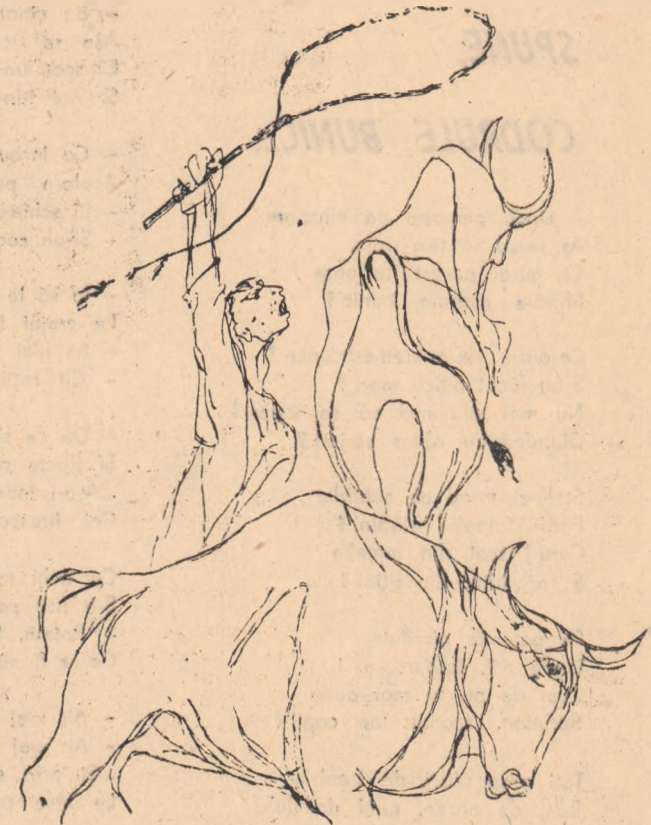
Vitalitatea și seninătatea reflexivă, o delicatețe organică a existenței, implicate în tusele prelungi, suprapuse și involvurate din care se constituie în egală măsură oamenii, picurile de copaci sau naturile statice ale artistei. Fată cu salbă, *Țărancă cu fată*, *Fată cu marșale*, sînt portrete feminine pline de poezie, — portrete ale încredinței, ale disponibilității la dragoste, ale pragului de viață — pe care *Buchetul de flori sau Frunzele verzi* nu le reiau în viorurile străvezii ale altui regn decît pentru a le face mai limpede mesajul.

Grafică și pictura Ligiei Macovei atestă o personalitate artistică stenică și în plină activitate creatoare, chemînd la reflecție și reînținiri. O artă care din mijlocul realității întinde o mină prietenoasă spre vis.

Adrian PETRINGENARU



Ilustrație la „Rada” de Tudor Arghezi



Ilustrație la „Testament” de Tudor Arghezi

prim plan

În ultima vreme, presa americană de specialitate a început să se arate tot mai îngrijorată de situația cinematografului american, considerînd că nivelul lui calitativ actual este departe mult de cel al perioadei de glorie din anii 40. Majoritatea criticilor deplîng conventionalismul filmelor hollywoodiene, răcesea lor pe care nu izbutesc să o ascundă nici fastul, nici montajele impecabile, faptul că personajele acestor filme trăiesc și reacționează după reguli și canoane dramaturgice artificiale și nu potrivit unei psihologii firești. Se subliniază în mod deosebit rămîinerea în urmă a filmului american față de cel european.

Într-un articol din ziarul *The New York Times* (din 25 dec., 1966) în care se stabilește lista celor mai bune 10 filme proiectate în 1966 pe ecranele Statelor Unite, cunoscutul critic Bosley Crowther constată cu amărăciune că printre acestea nu au putut figura decît... două filme americane. Faptul nu-l miră prea mult, pentru că așa cum mărturisese și însuși „experiența ne-a obișnuit de multă vreme să acceptăm această neplăcută situație a găsirii lucrurilor celor mai valoroase în producția de filme de peste noare”.

În capul listei, Crowther a așezat un film provenind dintr-o țară socialistă, pelicula cehoslovacă *Magazinel de pe strada mare* de E. Klos și I. Kadar (distins de altfel în primăvară cu premiul Oscar pentru cel mai bun film străin), subliniînd că acesta este „una dintre cele mai reușite expresii cinematografice ale conceptului de fraternitate”. Se pare că B. Crowther are o mare admirație pentru cinematografia cehoslovacă, deoarece pe lista lui figurează încă un film produs de aceasta, și anume deja celebrul *lubirile unei blonde* de Milos Forman în continuarea listei figurează patru filme englezești, printre care comedia lui Karel Reisz, *Morgan*, primul film al lui Antonioni *Explozia* realizat de acesta în Anglia, și *Un bărbat pentru toate anotimpurile* — o viață romantică a lui Thomas Morus, cu Paul Scofield în rolul titlular, filmul italian al lui Pier Paolo Pasolini *Evanghelia după Matei*, filmul suedez *Dragă John* de Lars Merges Lindgren și... cele două filme americane — comedia *Vin rusii* și adaptarea cinematografică a piesei lui Edward Albee *Cine se teme de Virginia Woolf?* interpretată de celebrul cuplu Elisabeth Taylor — Richard Burton.

cărți - muzeu

Beneficiari ai unui timp cînd artele înfloresc, desigur artiștii în viață se pare că au cam uitat de florile cîmpului și ale sufletului, ne putem considera și fericiții unui început de an pe care o paraliză retrospectivă îi contopeste cu aleasa spiritualitate bucurîndu-se de aieșă expozițiile Dărăscu și Luchian.

M-am număra unul care le-am văzut pe fiecare în parte și pe amîndouă împreună în ceasurile de vizite ale poeziei cuprînse în florile în priveliști și în chipuri și culori de țară și orăș — nu a aceasta mai tare să iau însăș pîna din călimara sufletului și să încep o pîlădi zugrăvire a imaginilor de aur și de jar... Tpti care au trecut pragurile expozițiilor s-au întors în lumea lor întinși și mai bogăți și mai înțeleși și-au simțit inimile zîmbînd, au estigat o notă sufletească de frumusețe.

Cele două mari spații de pictură sînt înfrizate din strădăni, așteptări, durere și risici de viață — e și nota discretă pe care organizatorii au păstrat-o în

zilele noastre, păstrătoare în colecții personale, a marilor valori regăsite cu trudă în expoziția și cartea care-i poartă numele ca un simiol.

„Luchian” e grădina florilor din vîsul niciodată realizat de artist de a-și vellea portretele garoalelor, anemonelor, trîntemelor, trandafirilor sau albulștelor din casa zmăltăci de lui adușate în potocava unui templu de artă — o priveliște de incintă suave brodate pe catifeaua unei nopți de veghie în care seapără nestînsă constatarea artistului: cartea e însuși Luchian.

Doză expoziții și două momente de artă și cultură închinată în durata lor trei timpuri, unul de peren, altul de extraordinar înfășurare publică a reînținerilor comori, al treilea timp posteritate, cîte-și-treie sub cununa de spini și de lauri a eternității pusee de la ou, culoare și talloiu.

Și-au dat osteneala pentru întocmirea cu gust, preciepe și dragoste a celor două volume de artă ce și pentru transformarea expozițiilor în spirituale prezente contemporane, creațiilor de frumusețe ai Muzeului de Artă al Republicii Socialiste Române, pentru Luchian, Gheorghe Poaleanu, Petre Ţepeș, Doina Schiuleț, pentru Dărăscu, Paula Căstănelă și pentru Luchian Căstănelă.

Aducînd omagiu total artei și artiștilor, ei vor trebi la rîndul lor să accente și omagiu nostru din inimă și din condei pentru volumele pe care orice iubitor de pictură se cade să le aibă în tezaurul bibliotecii lui.

Icoane din icoane, cărțile-muzeu *Dărăscu și Luchian* întregesc avuții culturale românești pe care au semnat-o pe pensula și dalta Pallad și Toniza, Steriadi, Rescu, Sirtu, Tucelescu, Anghel și Brăncuși...

Baruțu T. ARGHEZI

PE ȚĂRM

La Porțile de Fier, pierdut în gânduri, pe țărm, am stat, în timp ce ghețuri albe veneau din Adakaleh. Și iată — privind-le mereu, mi s-a părut că ele stau pe loc, iar noi, noi curgem în sus, cu toții: țărm, copaci și case, chiar cerul plin de nori, ca o altă mai amplă revărsare de bulboane, fugeau în sus, și se grăbeau, și pacea în care se grăbeau sporea viteza; în timp ce firul apei, liniștindu-și virtuțile, parcă-ncremenea. O, ce ciudată-nțrecere: uscatul voia să curgă, apa — să-mpietrească... Atunci am înțeles că fiecare lupfând cu arme și sub steaguri proprii, ne-mpotrivim zădărnicii: țărmul tinzând să-i iașă timpul înainte și-nclăcând pe el să-l stăpânească, iar apa încercând să se agățe de pragul ce-o catapultează-ntr-una într-o prăpastie fără de sunet. Atunci s-a limpezit și pentru minte acea imensă forfotă, -mpărțită pe două maluri: macarale, cabluri, mașini, și așezări, și noi profiluri în carnea țărmului, și-aglomerarea betonului și-a fierului, asemeni unor altoiuri încercate-n care clipeau imperceptibile frunzișuri și silueta — poate-nchipuită — care cădea, ca un coș, în trupul alb fumuriu al Dunării, și zvonul destul de vag, parcă rănit, venindu-mi ca dintr-un spațiu încă necreat. O gresia avea să cadă-acolo, obstacol sfredelit în calea apei, ca gresia lui Făt-Frumos în calea Mumei Pădurii; — piatra muzicală sortită să salveze cele două mișcări ce se zbăteau în ochiul meu: apa își va învinge prăbușirea, și va-nflori, rivalizând cu cerul de-alteori ori răsrînt cu-nversunare; iar țărmul va fișni în sus, va-nflinda o câmpă dincolo, și vibrând va-nfîmpina pe praguri nălele timpul. O, mintuire-a lucrurilor toate în ele însele, prin ceea ce — negindu-le — le dă prilej să nască!

PORTRET

Inginerului Dan Predoiu

Din bronz uimit înalta frunte, clar deasupra unor ochi întunecați, O, Dunăre, te-am auzit cum baji în geana lor, când somnul o coboară!

Pufine gesturi. Umerii-ncordați de-o zilnic invizibilă povară, Tăcerea lui ne ține parc-afară dintr-un țărm, păstrat pentru bărbați.

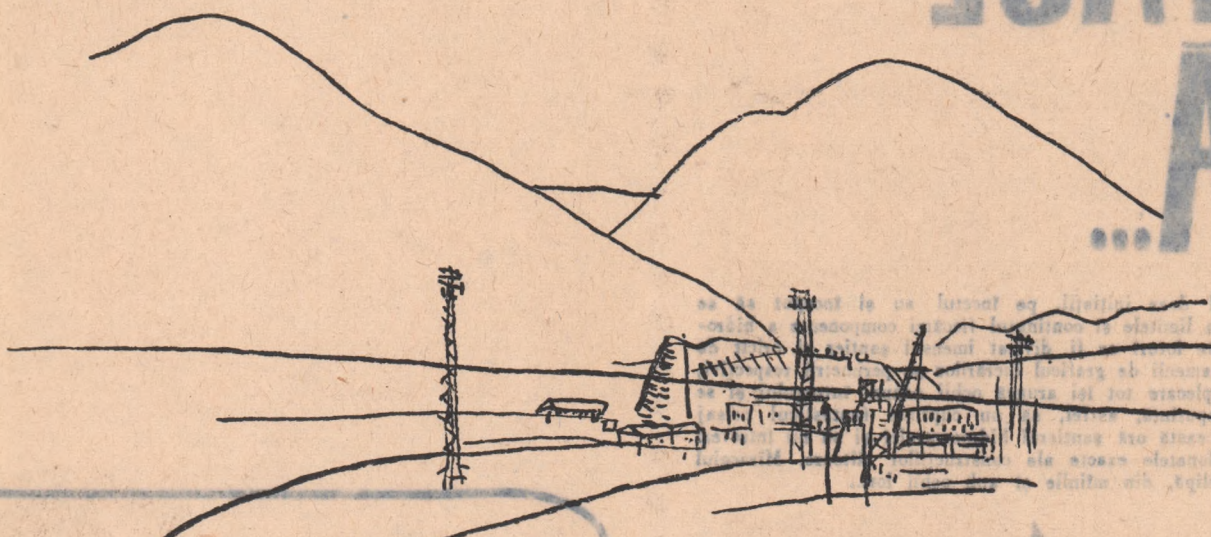
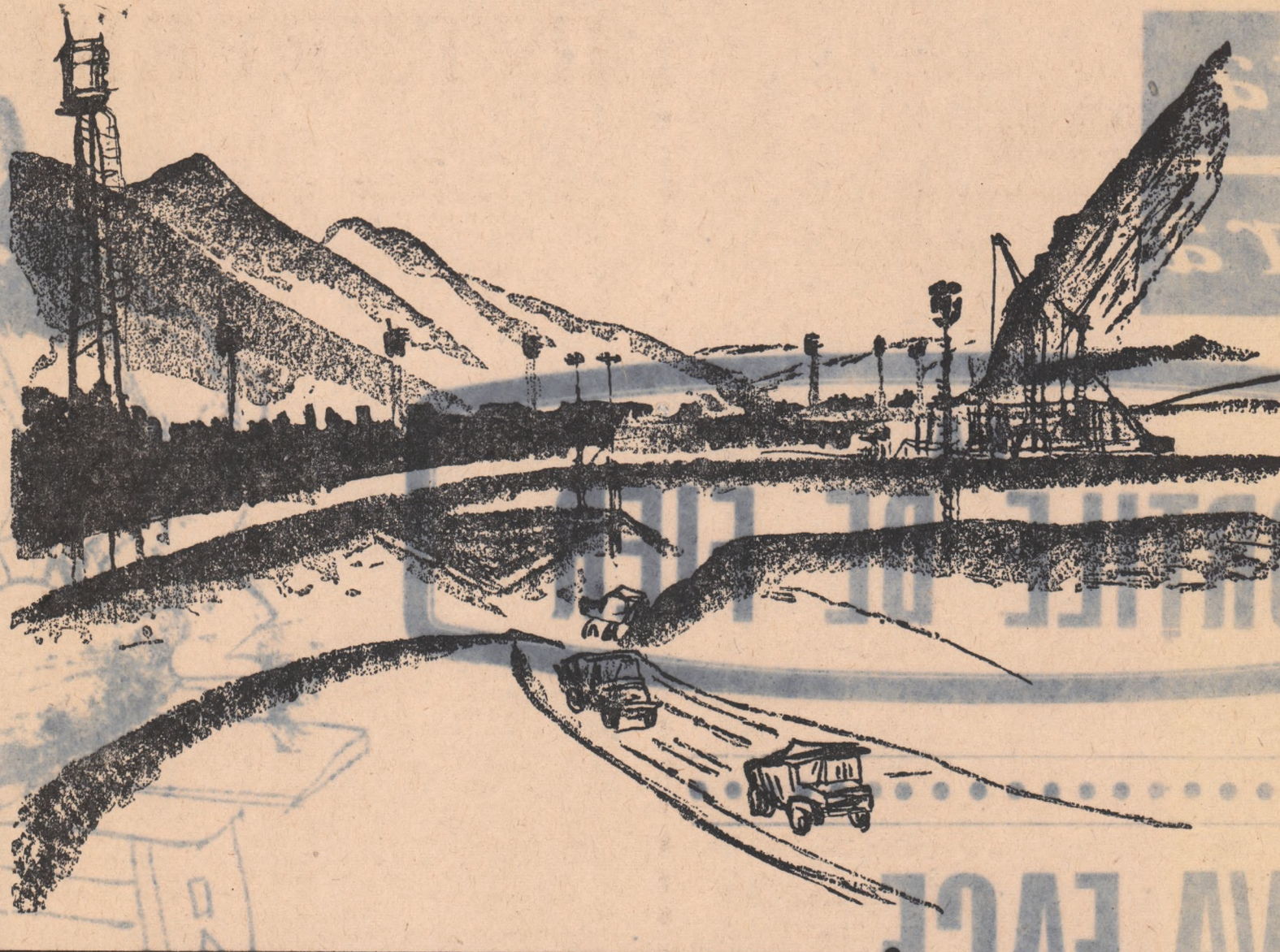
Iar când vorbește, vorbele ezită, apoi se prăbușesc, și — limpezită — ideea, fapta plîpîie-ntr noi:

asa cum, zămisindu-se-n strivirea talazului, ne bîntuie privirea nodurul Dunării, cu aște noii.

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

Dunărea carosabilă
Stilizări în peisaj
Arcade la Ada-Kaleh

Desene de NICA PETRE



ELEGIE LA ORȘOVA

Aici, timpul, pentru mine, nu are decât două dimensiuni: trecut și viitor. Fiecare fulger de apă al Dunării, fiecare rotocol de vîrtețe imi scîlpește pe retină argintiu, întocmai ca pe vremea cînd, copil de șase ani, de șapte ani, stăteam, la nesfîrșit, cu ochii pierduți pe largă întindere a fluviului desmierdat de aurul toptit al soarelui, de luna vicleană, înecat în ceața toamnei prin care urlau besmetice, în panică, sirenele răgușite ale remorcherului cu zbatuiri. Și freamătul castanilor de pe chei la fel îl aud, cu înfiorarea celui de atunci, care abia pornea să descopere lumea, plină de atîtea taine grave, de atîtea superbe erezuri pe care nu le-a descîlcat nici cel de azi. Și munții îngîndurați, în blînurile lor vegetale... Și zidurile misterioase ale caselor, scun-dele căsuțe de orășel de provincie... Și școala, pe care o regăsesem în plin zumzet de glasuri subțirele, tot ca și atunci... Și pădurea de fagi, și luminșișurii, și zăvoitul de sălci bătrîne, țărm fermecat, pragul dintre pămînt și apă... Și bălțile pescarilor, și nisetrul uriaș, întins pe taraba de ciment în piață, biet balaur răpus cu zimții săi de fier cu tot...

Există aici în oraș o casă cu trei trepte tocite în fața ușii, cu două ferestre la stradă de la care se văd zidurile fumurii ale unei vechi fabricuțe textile și un șir de plopi înalți — înalți astăzi, firavi, fecio-reinici, acum trezeci de ani. A cîta oară trec prin fața acestei case, cu pași sovăitori, cu inima mușcată de o ispită: ce-ar fi să bat totuși la ușa ei, de ce nu?... Necunoscuții locatari mă vor privi probabil pieziș cînd le voi cere îngăduința să intru pe rînd în cele două odăi, în bucătărie, în sălta întune-coasă, de unde voi deschide apoi o ușă (ce, neapărat, va scîrîi prelung), și voi trece în grădină. Nu de refuzul lor mă tem, mă tem de întîlnirea cu grădina: umilă grădiniță cu zaplazuri de lemn putred, cu bostani pîntecoși, cu meri și pruni pricâjiiți, nînsă de arama frunzelor toamnei, loc de refugiu și de vis, o păstrez în amintirea copilului care nici el nu mai este (sau mă înșel?...), mai fastuosă decît parcurile de la Versailles și Belvedere, la fel de mirifică ca grădiniile poveștilor din Halimă... Mă tem să o privesc cu ochii mei de astăzi, în care prea puțină cantoadare mai dăinuie. Așa că nu o voi revedea niciodată.

Toate acestea sînt ca și cum n-ar fi. Orașul. Portul. Străzile. Casele. Copacii. Și insula — insula cea fără asemănare, legendă cioplită din ziduri de ce-tate, din minarete, din arabescul frunzelor de smochin, din ochii migdalați zvicnind de vîpăi negre. Prezentul e pulverizat ca de o explozie, toate trălesc sub semnul paradoxului. Oamenii trec pe străzi, muncesc, își văd de treburile lor curente, dar gîndurile tuturor le simți îndreptate alurea — în trecut și mai ales în viitor; de altfel, noul oraș, cu siluetele svelte și policrome de blocuri, se și străvede în depărtare, pe coasta unui deal ce stră-juieste cristalina Cernă aproape de vărsare. Va fi aceeași așezare omenească milenară și va fi totuși cu totul alta.

Mijesc și eu ochii și caut să-mi închipui locurile acestea sub semnul celei de a doua dimensiuni, esen-țiale, a timpului. Toate punctele de reper imi stau la îndemîna: oriunde îmi rotesc privirea, dau cu ochii de turnurile de oțel ale macaralelor, de exca-vatoarele, de buldozere, de camioanele de mare tonaj gonind ca niște bolizi. O mină înmănușată se ridică, și botul de dinocaur al excavatorului se apleacă spre pămînt, supus. Pe dealuri se profilează viaductele, clipeșc marii ochi negri ai tunelurilor viitoarelor căi ferate. Barajul însuși, titanică alcătuire de beton solar, a început să se contureze și, odată cu el, se conturează, în același ritm, viitorul.

Îl văd prea bine: nesfîrșitul lac cu ape dunărene în sfîrșit albastre, milosul fluviu decantîndu-se aici, în acest loc al luminii, centrala electrică, fără egal prin puterea ei în această parte a lumii, stilpii de înaltă tensiune, cel mai înalți pe care ne va fi fost dat să-i vedem, mari vapoare tîind apa chiar deasupra fioroșilor colți de stîncă, împăcați acum, după milioane de ani de crîncenă luptă cu elementul lichid... Peisaje ale sfîrșitului veacului XX, dar ca-racteristic fără doar și poate și celui de al XXI-lea, și celui de al XXII-lea...

În adîncuri, vor rămîne incrementele priveliștile copilăriei mele. Cine știe, cu un scafandru auto-nom, le voi mai revedea poate totuși, aveva și nu doar în vis — de ce nu, de ce nu?... Se va în-timpla aceasta probabil către amurgul vieții mele, iar deasupra, alteineva, în dimineața existenței sale, va începe să dezlege gravele taine ale lumii turînd pe retină azurul marelui lac, argintul barajului, geo-metria stîlpilor de oțel, fulgerul rapidelor pacheboturi... Îl învidiez și îl terlesc.

Nicolae MARGEANU

ȘI SE VA FACE LUMINĂ...

(Urmare din pagina 5)

Dacă nu cumva și echipa de arheologi, care-i cercetează acum osemintele și hîrburile descoperite de un excavatorist, nu-i vor stabili și ființa de leagăn a cine știe cărei trecute, pierite civilizații...

5

Dar șantierul nu se termină aici, hotarele sale sînt cu mult mai vaste.

Lăsînd la o parte muntele în care se sapă tuneluri și prăpastii peste care se înalță viaducte, pentru sosena și calea ferată ce le vor înlocui pe cele vechi după scundarea Orșovei, a insulei Ada-Kaleh și a pînînturilor adiacente, toate aparținînd altui complex, imperiul hidrocentralilor pătrunde adînc în intrîndurile de la Vîrciorova și Gura Vîii, stăpîn pe tot întinsul ce duce pînă la Turnu-Severin și chiar în oras.

Sînt șantierul auxiliar de prelucrare a agregatelor și de montaj, betoanele și atelierul de reparatii grele, școlile de calificare și blocurile-cămin, punctele sanitare și cantinele, sălile culturale și cabinetele de inovatii, birourile conducerei și încă multe altele — însumînd forța de gîndire și muncă a multor oameni, fiindcă varieta-tea operațiilorlor ce urmează și — ritmul tot mai intens vor împune, pentru mine, un necesar important.

Recunoștin, astfel, că numai un comandament întreg și valoros putea să ordoneze și să desfășoare o atît de teribilă ofensivă împotriva naturii. Străin totuși tainelor specifice, te interbi și întrebî eu navitate: a fost ușor, a fost greu? Cît de greu a fost?

6

Adevărul e că pentru prima dată eram chemați să ducem la capăt o lucrare de asemenea proporții. Dar nu propozițiile ne copleseau, ci îneditul experienței și reacția apei la formulele noastre de stac.

Oricît de bogată și detaliată ar fi fost documentația, era de așteptat ca ne vom izbi de multe neprăvăzute. Sînt imponderabile pe care proiectul n-are cum le cuprinde, și rigurile matematice nu admit surprize, dar nu se poate afirma că am fost lipsiți de surprize. Proiectanții înșiși, la început, au trebuit să-și petreacă multe zile și nopți pe șantier, pentru a găsi soluții la toate necunoscutele cu care ne torpila Dunărea. Nici noi, practicienii, adesea, nu știam cum se rezolvă o situație sau alta, unele destul de complicate și primejdioase. Dar n-a rămas problemă nerezolvată, și pe drept cuvînt se poate spune că nu experiența ne-a coplesit pe noi, ci noi am dominat cu autoritate experiența. Și dacă e ceva de strigat în gura mare, ea s-a auzit toată lumea, atunci e numai feroarea iscoditoare și creatoare a inginerilor, tehnicienilor și maistrilor noștri. Dunărea-voastră pretîndî că „tot romanu-i născut poet“; dati-ne și nouă dreptul să pretîndem, dimpotrivă, că tot romanu-i născut inginer, creator și constructor. Iată confirmarea!

Și inginerul șef al Grupului I.C.H., Dumitru Vană, doar fruntea și-o înalță, cu un orgoliu nedismulat, peste întreaga panoramă a șantierului. Sub șuba lungă pînă la pămînt, îi bănuim trupul înesat și neobosit ca o statuie în vechnică mișcare. Insemnele vițregiilor cu care s-a înfruntat, pînă acum, îi stau întipărite numai pe obrazul prea de timpuriu brăzdat de vînturi și în pleoapele parca mușcate de ger. Altfel, e tot o efervescentă și de o fluență — răbalt nepotolită: — Vedeți broderia de oțel, sub cablurile funicularului, care leagă insula Golu de malul nostru? Pînă foarte densă, care nu lasă să treacă nici o fîrmită de agregat peste remorchele, eventual, și peste oameni — o vedeți, da? Ea asigură rapiditatea funicularului, care aduce la stația de descărcare, mereu la alte 24 de secunde, cîte două tone de agregat. Întregul ei echipament mecanic este realizat în țara noastră. Are o suprafață de aproape 11 hectare și o greutate de circa 30 de vagoane. Va dau toate acele amănunte pentru a avea măsura exactă a dificultății montării ei sub cabluri, fără nici o intervenție manuală pe Dunăre, și numai datorită inovatiei a doi simpli muncitori: maistrul Constantin Dumitrescu și șeful de echipă

Constantin Tîrlungeanu... Pe șosea, chiar la ieșirea din șantier, veți da peste o vitrină — tabloul de onoare al celor evidențiați și frunși. Am să vi-i numesc pe cîțiva, la întîmplare, în floarea tinereții sau mai vîrstnici: Popa Stefan, Dodan Iulian, Sîna Florica, Neagoe Alexandru, Kincsel Anton, Zoicas Victor, Dirla Nicolae, Holjia Arcadie... Fotografiele lor n-o să vă spună nimic, sub numele lor nu sîr scrie nici o indicație. Dar fiecare dintre ei reprezintă pentru noi cîte o minte fără astîmpăr, care a știut, pe lotul unde munceste, să despică tainele apei și să fulgere piatra pînă în esența ei. Aș îndrăzni să afirm că lucrarea noastră e guvernată de un geniu romă-nesco total, care sollicita intens (de la inginerul șef la hidrocentrali pînă la ultimul muncitor) toată suflarea care a venit de bună voie pe acest șantier... Ați văzut platforma de celule care a reușit să rupă, ie-a lungul ei, Dunărea în două? Operația asta constituie, sigur, cea mai complexă și dură lucrare a Grupului I.C.H. Fiindcă am avut de învins presiunea sălbatică a apei și unorii apa ne-a smuls platformele din ancore, fiindcă aliori apa a năvălit în celule și a trebuit să ne salvăm oamenii în ultima mîime de clipă, fiindcă am fost nevoiți să cerem masinilor mai mult decît era preconizat și dea și să inventăm nacele de călătorit prin aer (în cilindri macaralelor) de la o celulă la alta. Dunărea nu-i chiar ca-o cîntecă, cuminte și indiferentă. S-a dovedit, dimpotrivă, de multe ori fiară... Ei, bine, domn peste toate acestea: distigate și săvîrșite de muncitorii noștri, o inginerul Dan Predoiu. O școlă cunoașterii, pătrundînd cînd în „regatul“ lui E negru la fată ca tîcînelne și cam bolovănos la vorbă. Dar mă văd și nu mă regăsesem în el, cum eram eu la anii lui tineri, și-l înbeșe și nu l-as da pe totî care se refugiă în practică prin birouri, cu altă mai mult nu îndrăznesc să-l pun alături de cei care-și trisează viața pe bulvarul sau prin casele...

7

Bate vîntul în rafale puternice, s-a lăsat peste tot un ger mușcator. Gîtușii în această zonă, Dunărea mușcă la rîndu-i din platforme

plutoare și bucuroasă le-ar da peste cap. Un remorcher taine în amonte viteza crescută a apei, răzîndu zreu printre șloieri. În învînta batardoului, același furnicar de mașini și șabîtori care închisese (văzuți de departe, sub nivelul Dunării) o lume apragă nevăzută. Macarale desenează pe bolta tractorilor amfiteoane, în timp ce dinșpre insula Golu gonese după orăr cupelile vagonetelor cu agregat. Pe malul celălalt, iugoslav, siluetele svelte ale mașinilor sugerează doar conturul geografic al șantierului, mișcarea oamenilor mai degrabă tî-o imă-ginezi. Dar într-o bună zi aceste două maluri se vor uni prin baraj și prin sursa aceleiași energii, prin sosena și calea ferată de deasupra barajului — și atunci vom ști fiecare despre ceilalți cine slatim, ne vom recunoaște unii în alții aceeași patimă după lumină.

De cîte anotimpuri, care, pe zăpezi și pe vînturi, pe ploii și pe arșiță, veți mai avea nevoie? — Nu, nu de scurțarea timpului nu temem noi! Continuu să ne răspunda inginerul Dumitru Vană. Oricît de categoric ar fi împășit programul de muncă, pe ani și anotimpuri, nu timpul ne goneste din urmă. Fiindcă timpul a fost cel dintîi dusman pe care l-am înge-nuncheat, ne vom zbate să-l înge-nunchem. Nu veți găsi pe tot șan-tierul echipa și lot care să nu-și depășească planul, unorii cu cifre care au ajuns să nu ne mai uimească „au intrat în firea lucrurilor. Dar înalți line amînte că norma depășită nu înseamnă numai un iures absolut al cantității. Noi am reușit să cultivăm pînă și-n birăndălierii neclarifică constința, răspunderii pentru calitatea muncii pe care o săvîrșesc. Va dați șeama că lucrarea noastră e mîșcă și înfron-te vearului, și orice fisură în beton ori în peretii celulelor, orice eroră de celule la porturi sau educe pot da loc la catastrofe. Cînd, mai presus de orice, e în joc prestigiu, Romăni, nîmănu nu-i este îngăduit să se joace cu sarcinile ce-i revin. Personal, sînt pentru o disciplină a muncii — severă, aproape militară, pe care o și împun. Desi prietenul meu Predoiu, unorii, îmi propune și cîte mai sentimentale, e altă fire. Important, însă, mi se pare faptul că-n această bătălie cu timpul noi am uitat ce-i masa și ce-i somnul, cînd se termină ziua și cînd se termină noaptea. Dacă veți să

SUS LA NOI PORTILE DE FIER

Versuri și muzica: CONSTANTIN PALADE

(La Porțile de Fier)

Versuri: TUDOR GEORGE
Muzica: ZAHARIA POPESCU

Allegro vivo

Her-ghe-lie de cai pu-te re Vin pe Du-nă-re
re-a - val² Muș-că-n-te-me-lii Car-pa-ții
Sar-scin-tei din mal in mal Ga lo poe ză și ne-chea-ză
Fă-ră noi-mă-nvăr-șu-na-ții, Te-le-ga-ni bru-mă-rii

REFREN
Dind un ge-amăt Du-nă-rii Nă-zu-
inți ca de gra-nit Fă-u-ri-te
de Par-tid Se in-nal-ță pin-la-cer-
Sus la Por-ți-le de Fier, măi Voi-ni-
ceș-te, bra-te mii Sus la Por-ți-le de Fier, măi,
măi, Sfar-mă-stin-ă prin văi a-dinci, Fac o chin-gă
din ba-raj, Din tur-bi-ne ani de spor Ful-ger
nou cu-te-ză-țor Ca-re smul-ge

Allegretto e energico

Tr-ne-ret la Por-ți-le de Fier, Te-le-ga-ni bru-mă-rii
Tr-ne-ret la Por-ți-le de Fier, Te-le-ga-ni bru-mă-rii
Tr-ne-ret la Por-ți-le de Fier, Te-le-ga-ni bru-mă-rii

Energico

Tr-ne-ret la Por-ți-le de Fier, Te-le-ga-ni bru-mă-rii
Tr-ne-ret la Por-ți-le de Fier, Te-le-ga-ni bru-mă-rii
Tr-ne-ret la Por-ți-le de Fier, Te-le-ga-ni bru-mă-rii

Herghelii de cal-putere
Vin pe Dunăre „aval”
Mușcă-n temelii Carpații
Sar scinței din mal în mal,
Galopează
Și nechează
Fără noi-mă-nvărșunații,
Telegarii brumării
Dind un geamăt Dunării.

Refren:

Năzuinți ca de granit
Făurite de Partid
Se înalță pin la cer
Sus la Porțile-de-Fier
Volnicește, brațe mii
Sus la Porțile-de-Fier
Sfarmă stinzi
prin văi adinci,
Fac o chingă din baraj,
Din turbine ani de spor
Fulger nou cutează
Care smulge Dunării
Lumini de aurării.

II.

Ne-al înrauit pământul
Dunăre holar și scut,
Pe dușmanii i-ai dus ca vântul
Pulbere i-ai prefăcut
Cite glorii

III.

Dunăre, vii de departe
Tot unind popoarele
Ca o literă de carte
Te-nununi cu soarele
Căi luminc
N-au hodină
Scinteiază,
Fac amiază
Din al nopții negru gol
Infrăirii dind simbol.

Tineret, pe șantier,
De pe întreg cuprinsul țării am venit,
Tineret, la Porțile de Fier,
Istoria s-o scrim în stinca de granit.

Hei!

Dunăre, Dunăre, drum învalburat,
O nouă cale azi prin stinca și-am durat!
Ascultă freacăntul muncii - tînăr zvon,
Arc de triumf se-nalță mindru din beton!

Tineret, etc...

II

Tineret, etc...
Dunărea-și strînge luminile-n baraj;
Mai rumen soarele se-aprinde în obraji!
Apele scapă-ș-n val turbinele;
Cu noi luceferi înfloresc uzinele!

Tineret, etc...

III

Tineret, etc...
Mindre eluze în brațe poartă-șu
Navele păcii-lin pe-nvalburatul drum.
Munții se-nclină și apele fac loc,
Dunărea freacăntă cu pulsul ei de foc!
Tineret, etc...

INTERFERENȚE

Peste patru ani, o șosea cu trei piste și o cale ferată vor lega Carpații de Balcani, cu vreo 15 kilometri mai spre apas de urmele podului roman al lui Apolodor din Damasc, acolo unde Dunărea - gîtuța de munte - iese prin Porțile de Fier spre cîmpurile sărăcite. Cea mai mare hidrocentrală a bătrînilor continent, a treia din lume, cu două moderne uzine și un lac de acumulare ce se va întinde pînă aproape de porțile Belgradului, va spori soarele acestor pămînturi, schimbînd peisajul majestuos a munților, transformîndu-le în câmpii înfrîntate estuar înfrîntate în chenare de brazi, din mijlocul cărora vor țîșni siluetele moderne ale noului oraș și port la marea Danubianului, Orsova. Viaducte elegante și suple, cu două nivele paralele, vor lega liniile sinuoase ale șoselei și ale căii ferate, încrustate în stîncă, acolo pe unde doar umbrele valurilor turburau liniștea pietrelor.

Insula Ada-Kaleh se va coborî într-un somn de milenii sub albastru liniște-ș-a apelor, asemenea Vîrcorovei și Orșovei, cu străzi și rădăcini de ziduri spre care vor mai ajunge doar ancorele vaselor. Localnicii, poate, vor trece vîștind peste drumuri și urme de case, cu același sentiment cu care, acum cîțiva ani, un fost dăcăuș din Valea Bistriței, luncînd cu salupa peste satul natal, la Bicaz, își spunea: „Am scufundat satul ca să scotem Moldova la lumină...”

Îți vei mai aminti atunci, tu, fată din Ada-Kaleh, de ceea ce ne-ai spus acum o săptămîna, sîrînd pe zidurile vechii cetăți, ca o iadă bucură-roasă de soarele de Ianuarie? — Eu voi pleca cea din urmă de-aici, cînd vor veni apele. Dîncolo, pe țarm, n-am să mai vîd dulciuri; o să lucrez pe șantier la Turnu Severin. Voi lua cu mine doar o creangă de chiparos și una din smochinul de lîngă zidul casei.

Veți veni, cînd și cînd, să te odihnești în vreun hotel de pe valea Jidoștei, sau sus, în noia Orșovă (care de pe-acum își profilează blocurile la poalele munților), de unde vei privi la cel mai frumos colier de lumini din această parte a lumii, rotîndu-se în liniștea nopților de august sub constelația Fecioarei. Și-n clipocitul stîns al valurilor la țarm nu vei mai auzi clopotul scufundat al insulei natale, ci subpîmîntele mori de lumină care-l dau patriei putere și frumusețe.

Trenurile spre Timișoara se-ncrucșează acum, în plin șantier, cu drumurile basculantelor încercate cu balast sau beton, trecînd în monomuri lungi spre stația de încălzire de la Gura Văii sau spre ședile de hecare amul-se fluvialului, undă prundul stîncos a fost excavat sub nivelul apei, să se toarne carnea de ciment a ecluzelor. Privit de la geamul trenului, șantierul pare o imensă gură de vulcan stîns, în care oameni și mașini se mișcă într-un ritm alert, ca un furnicar dezlîntit. Înălțimea nu-ți dă dimensiunea exactă nici a efortului uman, nici a grandorii construcției. Trebuie să străbați cu piciorul hectarele de beton și de stîncă, unde mii de oameni își prelungește brațele în macarale și pikhamere, în forțe și cupe de excavatoare, să desăvîrșească fundația ecluzelor și a centralei electrice, la dimensiunile pe care nu le va putea bănuși ochiul vizitatorului de la sfîrșitul acestui deceniu, cînd apele vor acoperi tăpșile de beton și de fier ale gigantului. Trebuie să parcuri brîul de oțel și balast al balardoului, în care bat valurile strîmte în chingi, dinspre ambele maluri, furioase și neputincioase că le-a fost îngrădită puterea; trebuie să cobori în cabina platformei plutitoare, ca-ntr-o nacelă de oțel scufundată, să auzi trecerea apelor lîngîndu-ș-o peretii sau scrijelindu-ș-o blocuri de gheață, să stai la

deră, pe care vor să o modeleze după sine sau să se adapteze ei, în măsura în care propria personalitate găsește puncte de tangentă.

Tineri cu mentalități și educație diferită, cu pregătire inegală, venind din medii deosebite, uneori eliminați de colectivitățile anterioare ca indezirabili, alcătuiesc pe marile șantiere grupuri atât de eterogene încît ai impresia că tendințele centrifuge le vor destrăma foarte repede. Dar aici, munca nobilă și eroică operează asupra conștiințelor atât de puternic încît, după selecții continue, reușește să formeze oameni în cel mai nobil sens al cuvîntului. Prietenii legate pe șantier, înalta conștiință patriotică, descoperirea și valorificarea virtuților latente ale fiecărui individ, pregătirea profesională și completarea instruirii intelectuale formeză, în cîțiva ani de viață intensă, colective puternice care, la terminarea lucrărilor se regrupează în alte centre ale construcției socialiste, pentru a lua de la capăt ceea ce abia au sîrșit. Viața unor asemenea oameni se încarcă de aur romantică, imbogățindu-se, înfrumusețindu-se, pe măsura în care peisajul patriei însuși iese îmbogățit și înfrumusețat din miștile lor. Marile șantiere sînt nu numai puternice celule ale patriei socialiste, ci și școli unice de înaltă educație profesională, de formare și de desăvîrșire a caracterelor omenești, asupra cărora munca și activitatea politică a organizațiilor de partid și a celor ale U.T.C.-ului au o influență și o eficiență maximă.

Era, așadar, o seară de început de decembrie. Schimbul de noapte lucra, la lumină puternică a reflectoarelor, jos, în abia Dunării. Șantierul își trăia neîntrerupt ritmul vîștind trepidant, sub o ninsoare mîruntă adusă de norii veniți dinspre munții Cerneli. În sala clubului, discutăm cu tinerii țești din schimbul de după amiază. În noembrie veniseră la Porțile de Fier peste 800 de tineri. Cîțiva dintre ei, ajuși



C. BACIU-Brigadier oșan

complexului. Cîțiva lucraseră și în alte părți. Ispas Marin din Dobroțești-Caracal deținea recordul: pînă la 25 de ani muncise pe 11 șantiere. Cei mai mulți erau însă „boboci”.

Discuția a debutat timid, apoi s-a animat pe măsură ce vorbitorii se refereau direct la viața de șantier, la relațiile stabilite între cei care nici măcar nu se cunosteau cu două săptămîni înaintea.

Este impresionant să urmărești — asistînd la o asemenea întâlnire — destine relevate în clevea fraze, siluozitățile unor conștiințe umane care încearcă să se autodefinească, raportîndu-se la o colectivitate la care se

alci cu gînd de căpătîială rapidă, fără muncă, atrăși de șantier ca de un Eldorado fantastic, se înapoieră pe la casele lor sau plecaseră aiurea, uitașd să predea echipamentul primit. Alții se pregăteau să-și urmeze. Peste zi întîlnisem un reprezentant tipic de aventurier, format la școala barurilor craiovene și buceștine: Mircea Cimpeanu. În grupul acela de tineri în saloape și pufoace, veniți de la lucru, fîntu la Cimpeanu distona violent. Imbrăcat ca un Don Juan de mahala (pantaloni strîmți, haină cu sîl, cravată de lamé, pantofi cu cioc), cu părul uns, pieptănat studiat ca să-i cadă „neglijent” o suviță pe fruntea care ascundea o minte isteată, în li-

Cînd am ieșit de la club se înapoieră. Fulgura mîrunt și apa Jidoștei prînsese crustă la mal. Coboram spre Gura Văii cu un grup de tineri, continuînd discuțiile din sală. La despărțire ne-au rugat să mai venim, astîrîndu-ne că vom auzi despre ei numai vorbiri bune. Sîrîndu-ne mîna, unul dintre ei ne-a spus: „Am venit aici hotărît să-nvăț o meserie. Șantierul ne învață în plus și cum să fim oameni...”

Era în noaptea de 5 decembrie 1966. La numai o lună și ceva, spre sfîrșitul lui Ianuarie, erau parca alții, mai puternici, mai holărîți, mai gravi, mai entuziaști. Un entuziasm de profunzime, conștient și generos, izvorit dintr-o conștiință în plină decontare. La Porțile de Fier au început să învețe să fie oameni.

Teodor BALȘ

SI SE VA FACE LUMINA...

cunostea adevărul — nu noi suferim din cauza timpului, ci Anelul nostru. neveste. Pe care le apucă jalea și dorul, și care... De ce zîmbesc, tovarășe Predoiu?

Tînărul inginer zîmbeste într-adevăr, fata-i smeadă și s-a luminat deodată. Dar zîmbul pare dus departe — spre amintirea cui, să-n timpine (reminis prin genul de ninsori) pe cine?

8

Femeia aștepta, era ora la care el urma să sosese acasă. Oară încercă însă, deoarece de fiecare dată era alta. Femeia totuși hotărî să aștepte, stăpînită de acea tulburare greu de învins care acumulează todeauna, între plecarea și întoarcerea, mii de stări și amănunte care trebuiesc nămădicat comunicate. În casa era cald, cîna pregătita. Duar bocancii tîntuții să răsune apăsător pe asfalt și-n pragul ușii să-și facă apariția masiva întru-chipare a omului așteptat. Pe care-l va ajuta să-și scoată gîmba, care la rîndu-i se va scutura de toate înfrîngările și oboselile muncii pe Dunăre. Va fi probabil, rîndîndu-șe, aceeași umire din oșele cînd lăstăpă să se întoarcă de pe șantierul Firize, lîngă Bain Mare, cu ani în urmă, meru aceeași intensă umire ce se regăsește într-un timp ce le va aparține exclusiv.

Nimic, însă! Tăcerea străzilor n-o tulbură nici un pas, va urma (fără doar și poate) altă noapte de singurătate și somn agitat, trecînd ades, tot pîrîndu-șe ca pașii sacadați se apropie, el a și pîtruns în odăie, dar potopită țărăși de somn și vîștări zadarnice, fiindcă nici măcar un semn nu va veni din partea lui. A cîta și o cîta noapte, de dor și lacrimă știută numai de ea, vor mai trece?

Se îmbracă pe mare grabă și coborî în stradă. Porni fără să șovăie pe drumul ce ducea spre șantier, nimic nemișcat acum în stare (nici viscole și nici plo) s-o abata din drum. Zîmbea totuși, gîndînd ea elevii săi s-ar mîna constituîndu-șe profesora de română într-o asemenea euforie de adolescență. Lăsa în urmă centura orășului și ajunse la porțile atelierului de reparații grele. Cîna este, poate că știe cineva ceva, i-o fi adus careva vești? Inginerul Dumitru Vană nu

se miră, vîșdînd-o, și înțelese dintr-o privire ce se petrece cu dînsa. Mitul căpăta alt continut și altă finalitate. Deși era cam hîrțuit de ale sale, neprimind de ce strungurile arădane trebuie să facă pînă la el un ocol asti de inușii și obositor, prin șapte mii de intermediari, și să ajungă la el în frații piese de schimb, cînd Aradul se alță doar la o aruncare cu praștia de Porțile de Fier, se arădi totuși s-o conduce pe soția inginerului Predoiu pe șantier. Femei, drumul și se păru nepus de lung, țarm înmii și mai pîrădnici. Dar cînd se trezi la un pas de șantier, înainte de a coborî pe platformele plutitoare, își spuse că nu era va fi aceea care îi va răpi omului, misterului ei rațiunea de a exista pe pîmînt, visul cărui se dăruie definitiv.

Se monta o nouă celulă, și umbrele oamenilor se deosebeau anevoie din pasta densă a nopții. Pe-a lui Dan Predoiu, însă, femeia a deosebit-o cel mai repede, fiindcă era umbra statometrică, certă, nelicuită a vieții și pasiunii sale.

În aceeași noapte, poate, sau în altă noapte, nu mai știm, în Imparația de la Porțile de Fier s-a născut cel dintîi „copil al șantierului”, copilul soților ingineri Florica și Radu Ciureș, care a primit un nume comun. Alui nou-născut, însă, din aceeași noapte sau din altă noapte, tatăl a avut năvălăvna idee să-i dea numele Iosias, (I.C.H. însemnă Intreprinderea de Construcții Hidroenergetice). De ce totuși Iosias, omule? Simplu, pentru că odrasla, după ce va crește mare, să afle ce timpuri am trăit și ce nume de ismă poartă!

Profesoara de română s-a întors acasă tîrziu, pe-aceiași drum care lega inima ei de inima întinsă de pe-acum, pulsînd în ritm egal a hidrocentralii de pe Dunăre.

9

— Și cu mîi sînt legat de inima hidrocentralii noastre. Așa cum. În alt timp, m-am simțit legat de toate șantierele pe unde am muncit. Și nu o zi-două, ca pasările călătoare, care vin, se uita, se sperie

și o iau la sîmțoasă, cîteodată uitașd să predea chiar și echipamentul de lucru cu care i-am îmbogățit pe degeaba. Mic mi-ar fi răgîșe să măntoc o pline nemuncită de mine și să-mi așez capul pe perna pătată de sudoarea altcuiva. Altoru nu le este rușine, dacă-șe în legea lor și să ne lase în pace! Ca de oameni de omenie nu duce țara lipsă. Noi am fost 11 frați la pîrînti, și nu-i unul care să nu-și fi aliat rostul pe pîmînt. Eu mi-am început viața pe șantier încă de copil, pe vremea cînd legea mai încheia ochii și ne admitiese chiar și mai înainte de a ne da mustața. Fiindcă eu trebuia să să-nvăț și carte, nu de dorul lelei, ci teneinic, și totdeauna am căutat șantierul care avea și școala serală. Mi-am început učenicia pe șantierul de la Baile Borsec, am continuat școala pe șantierele Șinghiorz de Padure, Bicaz și Argeș, iar acum sînt aici, unde mi-am și dat ultima clasă de liceu. De niciieri n-am plecat înainte de a se termina lucrarea, asta sînt, ce să fac? Da? să nu credeți că sînt singurul, de-aceiași aluat. Uitați-l pe Păcintă Petru, care la 21 de ani și lîi a făcut Bicazul. Săvîntății, Ludușul și de-aceoala a fost trimis aici cu mașină cu tot, e cel mai bun excavatorist al nostru. Așa mai sînt maestrul Popa, și mecanicul Nătu, și Mateuș, și tovarășul tehnician Tamaș. Alții cresc aici, sînt plămăda și înviora noastră. Îi vedeți pe ortocul acela orșolan, în coșcel înflorât și cu chimie tîntuți? Abia a sosit, împreună cu alții vreo 14 ortoci ca și el, de prin părțile Beiușului. Șantierul nu i-a născut ca pe alții, și nici n-au dat ca alții bir cu fușii. Veniți numai, cînd o fi gata hidrocentrala, și o să vedeți ce meșteri am scos din ei!

De omul acesta, cu fata supțir, mîrunt de stat, dar cu privirea de cremene, cu o viață atît de bogată în senzori și conținut, îl cheamă Dumitru Bușneg.

— Dar dumneața, îl întrebăm, ce vei face după ce va fi gata hidrocentrala?

Surdă abia perceptibil, superior:
— Nu-i să fim sîmțoși, ci șantiere sînt peste tot...

10

Decemdată, la Porțile de Fier a sosit primăvara. Vestea au adus-o iarba răsărită peste noapte din pîmîntul reavîn și un țîșt de pasări nebuine, în zori. Vor veni apoi ploile, și oamenii vor înota în noroi plîn la genunchi. Vor bate apoi vînturi, Dunărea e deschisă altor bicuri, și oamenii vor pîrea poate (sub apăsarea lor) ceva mai mici. Multe stihii va dezlînti, poate, natura împotriva lor. Dar oamenii vor avea țărăși să crească din ei înșii, meru neclătinași, și le-or duce pe toate pînă la capăt...

11

— Un singur organism, la această oră, rămîne calm și imperturbabil — „beneficiarul”. Adică, întreprinderea de exploatare a hidrocentralii. La această oră, „beneficiarul” patronează (așteptînd doar o macheta, o translatoră, o schemă de organizare și cîteva secrete frumose. Fiește că e doar o simplă, nevinovată metaforă. Fiindcă va veni o zînd, o dată dezlîntită lumina și deschise ecluzele, „beneficiarul” (prin toți cei patru sute de subordonați ai săi) va răspunde nu numai de trecerea vaselor prin porțile sale în doar 63 de minute și 2 secunde, va răspunde (mai presus de orice) de păstrarea cu sfințenie a acestui triumf românesc.

Și drept încheiere anuntăm, cu toată solemnitatea cuvenită, că facerea luminii țîi așteaptă încă poezii, romanțieri...

„PENTRU A AVEA IMAGINEA CLARĂ A PROGRESSELOR PE CARE LE FACE ȚARA NOASTRĂ ESTE SUFICIENT SĂ ARĂTĂM CĂ ÎNTREAGA PRODUCȚIE DE ENERGIE ELECTRICĂ A ANULUI 1938 SE VA REALIZA ÎN 1970 ÎN NUMAI 12 ZILE, IAR ÎN 1975 ÎN MAI PUȚIN DE O SAPTĂMINĂ“.

(NICOLAE CEAUȘESCU — Raport la cel de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român)

DUNĂRE, DUNĂRE...

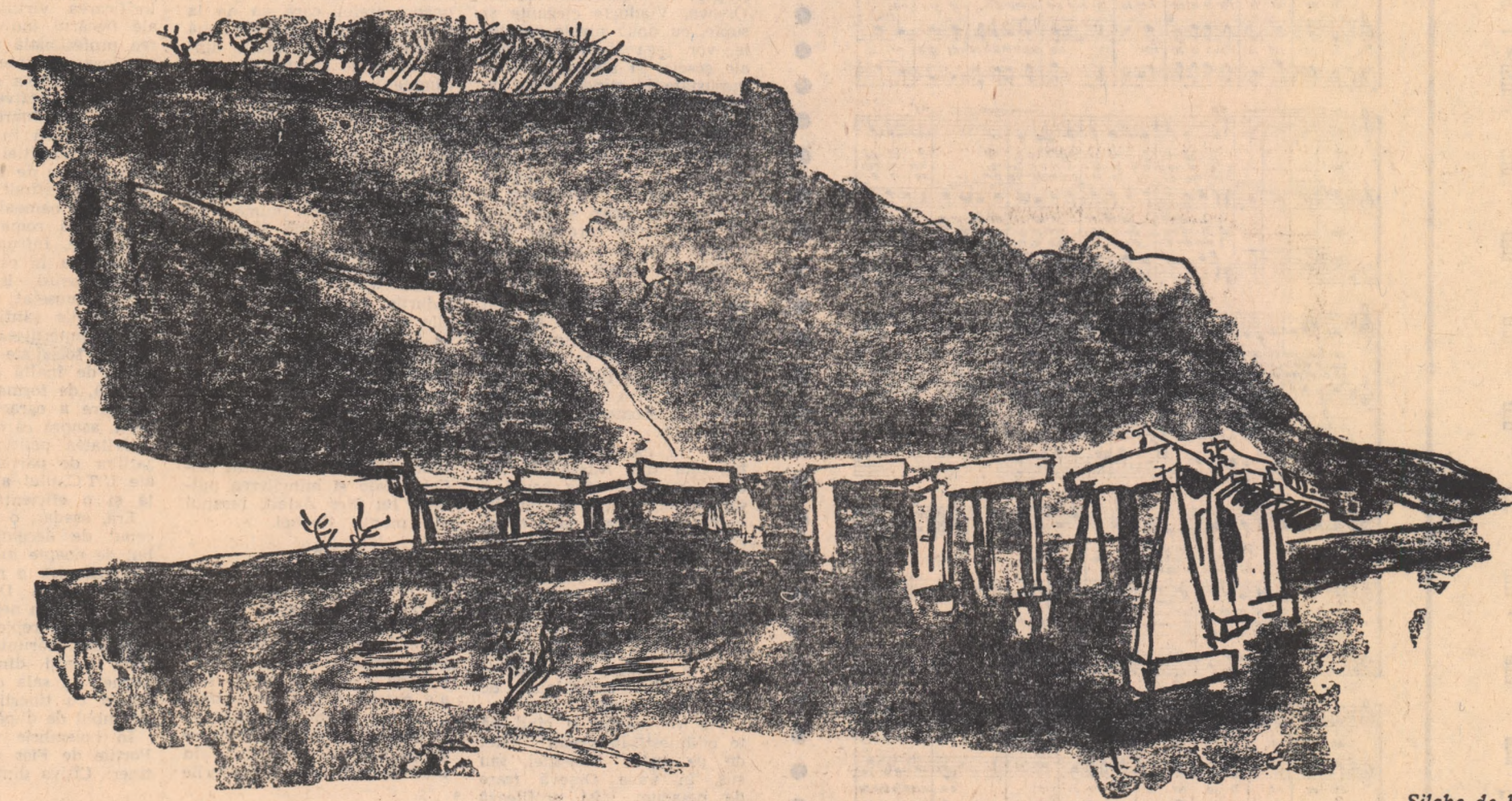
(Urmare din pagina 5)

structura sistemului energetic și de navigație, noi ridicăm un nou oraș pe valea Cemei, unde a și început mutarea așezămintelor și a populației din orașul Orșova, ale cărui vestigii vor rămâne sub apele marelui lac de acumulare. Insula Ada-Kaleh, încărcată de ecorile unei istorii zăburate, scena minuscule a unor mari ciocniri de patimi politice și interese strategice, va fi reconstruită pe un alt ostrov, mai la vale, sau își va muta cele cincisute de suflete într-un sat nou, pe țarm. Privind liniile încă nedefinite ale noii Orșove, umbrit prin mica Ada-Kaleh, printre chiparoși și smochini, călcând pe ruinele fabuloasei cetăți, reflectăm dacă n-ar fi pentru constructorii și arhitecții noștri un prilej ferocit de a încerca în locurile noi, reconstruite așezări vechi așezării, păstrând o fărâmiță din faimceul pe care timpul l-a cioplit și l-a zugrăvit pe chipul lor.

Dar nostalgia noastră e compensată încă de pe acum, pentru că putem înțelegi dimensiunile și înfățișarea lumii care se naște. Privind traseul noii căi ferate, tăiată în coasta muntelui, viaductele și tunelurile, ca și noua autostradă care o însoțește, auzi tumultul potopului de turși ce vor asalta, fără îndoieli, aceste locuri de o frumusețe unică. Acel moment nu e departe, constructorii dau asigurări că încă înainte de sfârșitul acestui an circulația se va muta pe noile și monumentale trasee.

OAMENII

Copleșitoare și derutantă la început, mișcarea mecanică a șantierului se estompează cu timpul, se topește în văzduh și în ape, se pierde pe țărâurile stinoase, și rămân oamenii, cu chipul și cu sufletul lor. Venii din toate colțurile țării, cu experiențe, aspirații și caractere diferite, cu mai multă sau mai puțină școală, cu moravuri și înclinări adesea contradictorii, oamenii aceștia constituie problema cea mai fierbinte a șantierului. Există o suprastructură umană formată din cei călători pe alte șantiere, clarvăzătorii și pătimiși în apărarea prestigiului lor. Există acel sentiment sfânt al răspunderii care devine interesul personal. Este impresionant să întâlnești ingineri, maștrii sau muncitori vîrșnici care de un deceniu sau două trăiesc pe șantier și nu se gîndesc să se retragă în locuri mai calme și mai apropiate. Aceștia creează o atmosferă de emulație, de efervescență care nu poate fi cludată fără riscuri grave. „La noi vine cine vrea, dar rămîn cei vrednici“, îmi spunea inginerul șef al unui lot. Acest inginer care se deosebea prin seriozitatea tehnice și de organizare, găsește timp și pentru cele de morală, provoacă dezbateri colective pentru a evita pierderea unui singur om. Nu întotdeauna izbutește dar nu dezamăgește și fenomenul poate fi înțeles pe tot șantierul. Pomeneam la începutul acestor însemnări de timpuri care despărta mica centrală de la Văluig, de cea uriașă de la Porțile de Fier. Acolo, pe valea Bîrzavei, s-a dormit o vreme pe paie, în barci, condițiile de viață și de muncă au fost adesea dezastru. Și iată, aici la Dunăre, înainte chiar de a se fi clintit o piatră, s-a ridicat un orășel al constructorilor pe valea unui pîrîu de munte, într-un loc de o mare frumusețe. Aici sînt așezați mai ales tinerii care vin pe șantier, pentru mulți dintre ei aici începe viața adevărată și se prefugiază destinul lor. Sigur, șantierul cu tensiunea lui puternică cere un efort de adaptare și mulți sînt intimidăți sau nu acceptă efortul, preferînd să se întoarcă la o existență sumară și fără orizont. Un brigadier îmi povestea că un grup de tineri a fost primit în gară cu flori și muzică, dar nu mult după aceea, pe șantier, grupul s-a destrămat. Căutam o explicație și mi se spunea că momentul festiv din gară trebuia urmat de o muncă stentă și caldă, de orientare și pregătire pentru școala severă a muncii, a disciplinei, a efortului. Această activitate de îndrumare și de ocrotire a unor spirite mai fragile este cu atât mai indicată cu cît statul a investit sume mari pentru crearea unor condiții de viață și de muncă desăvîrșite. Dar i-am avut în față pe cei care alcătuiesc majoritatea, pe cei care după lucru se duc la cursurile serale ale liceului, la școlile profesionale sau în bibliotecă. I-am văzut în ore de schimb asaltînd autobuzele spre oraș sau spre colonie, temători să nu risipească timpul care aici și la vîrsta lor are o valoare nemăsurată. Se știe bine că un kilovat izvorit de la Porțile de Fier va costa 0.03 lei, că miliardele investite se vor amortiza în trei ani, că un convoi de nave va trece prin ecluză exact în 63 de minute și multe alte procese fizice sînt anticipate cu precizie. Dar nici o mașină electronică n-ar putea calcula roadele spirituale ale acestei înalte școli de virtuți și de bărbăție. Peste cîțiva ani, alături de vestigiile podului construit de Apolodor din Damasc, va sta complexul energetic de la Porțile de Fier, mărturie a civilizației socialiste.



Silabe de beton

VETRE NOI

Mereu o altă dimensiune se dezleagă în fiecare dimineață din încruntarea Porților de Fier, și mereu alta se confundă, seară de seară, în apa cu taine. Timpul tremură în birnele vechi ale caselor țărănești de la marginea Dunării. Un clopot ca de ape la viitori aruncă motoarele și sonetele înrădăcinînd albiei de totdeauna liberă, pilonii de beton. Autobasculele alunecă nepăsător prin furnicarul de oameni. Ostrovul joacă în ceturi conturul de grădini plutoare. Șantierul înaintează în ritmuri cu aspră febră înscăunînd lente prefaceri la o formidabilă geometrie nouă. Și doar mîntea unui dirijor poate descifra din aceste smulgeri sau în nedefinitele contururi paritute cu octave a viitoare hidrocentrale.

Din cîte se văd astăzi, ușor aduni cu privirea doar drumurile întredălate pe fișa de gresie de la gura complexului de preparare a betonului. Șilpul marelui funicular aruncă jumătate de kilometru peste apă, puternice tendoaie, — plasă de liane evocînd cele dinții poduri care „îmbliziseră marea și năprasnicia Dunăre“. Negru ca o linie de tus, viaductul de la Vodila luncă aerian pe drumul viitoarelor călătorii. Picioarele lui modelează numeroase obeliscuri. Cele două porturi pornesc de la extremitățile privelștii. În amonte — al treilea pilon este gata. Platforma plutoare își caută pat nou. La ecluză betonul se toarnă intens, ca și la blocul de comandă al uzinei. Draga mestecă într-una, nesătis, puterea marelui fluviu.

Șantierul e în plină răsucire spre apă. Înaintarea îi este stăpîna. Nu este timp să se privească înapoi, — ochii sînt îndreptați numai spre mijlocul fluvului. Totdeauna spre mijloc.

Cînd, în septembrie, ne-am oprit la Gura Văii,

gara era la rosu. Lucrările la cele patru viaducte înaintează alert. La Moșu fusese străpuns primul tunel. Pe malul Dunării, drumul către cariera de piatră era deschis. Arinul alb cu scoarta lui netedă, mai avea frunze, larna era departe; salcia alburie, cu frunzele mătasoase, murea sub roțile buldozerelor. Astăzi salcia roșie și-a zbrîlît mișcările. Arborada unui mare pod străvechi se ridică din ape. Picioarele viaductelor aduc din umbrele istoriei două brațe — ale podului ridicat de un vestit arhitect, cel dinții care îmblizise aceste ape. „Un bărbat îndrăzneț venit-a, ca în zilele strămoșilor...“

Muhafizul de Ada-Kaleh multimea, cu două secole în urmă, că s-au ridicat „povezile și udretul“ menzilor aflate în spinarea țărănimii sărmane. Biei și elanii erau purtătorii pustiriilor la marginea Dunării. Casele se trăgeau departe de țarm, se ascundeau în văioage. Hasan-Numbrășul cerea secerători, vreo patru mii și încă două mii, beul din Nicopole, la falba domnului român, răspundea că a trimis un rîndas la elanul și cadul de Rahova pentru pedepsirea lui Hagl Mustafa, care ținea în robie, pe un ostrov, cărămizarii români. Printr-un ilam cadul informează pe Grigore Ghica de restituirea unor țărani fugari. Țăranii erau din nou legați de gîle și trecuți în deșert. Dacă fugeau, erau urmăriți timp de 30 de ani. Acel Elak va Bugdan raisi — țărani valahi și moldoveni, de pe țărmul Dunării, erau supuși oricînd jafului. Tot muhafizul de Ada-Kaleh se plînge că Derviş aga și Sava din Cladova au fost reținuți cu 30.000 chile de grîu de către Ispravnicul de Cerneti, reședința mai întîi a căpitanului și apoi a ispravnicului de județ. Firmanele seoseu cu tîgra sultanului. Peste monogramă se aflau: numele sultanului, al tatălui și expresia: totdeauna învingător. Formulele pro-

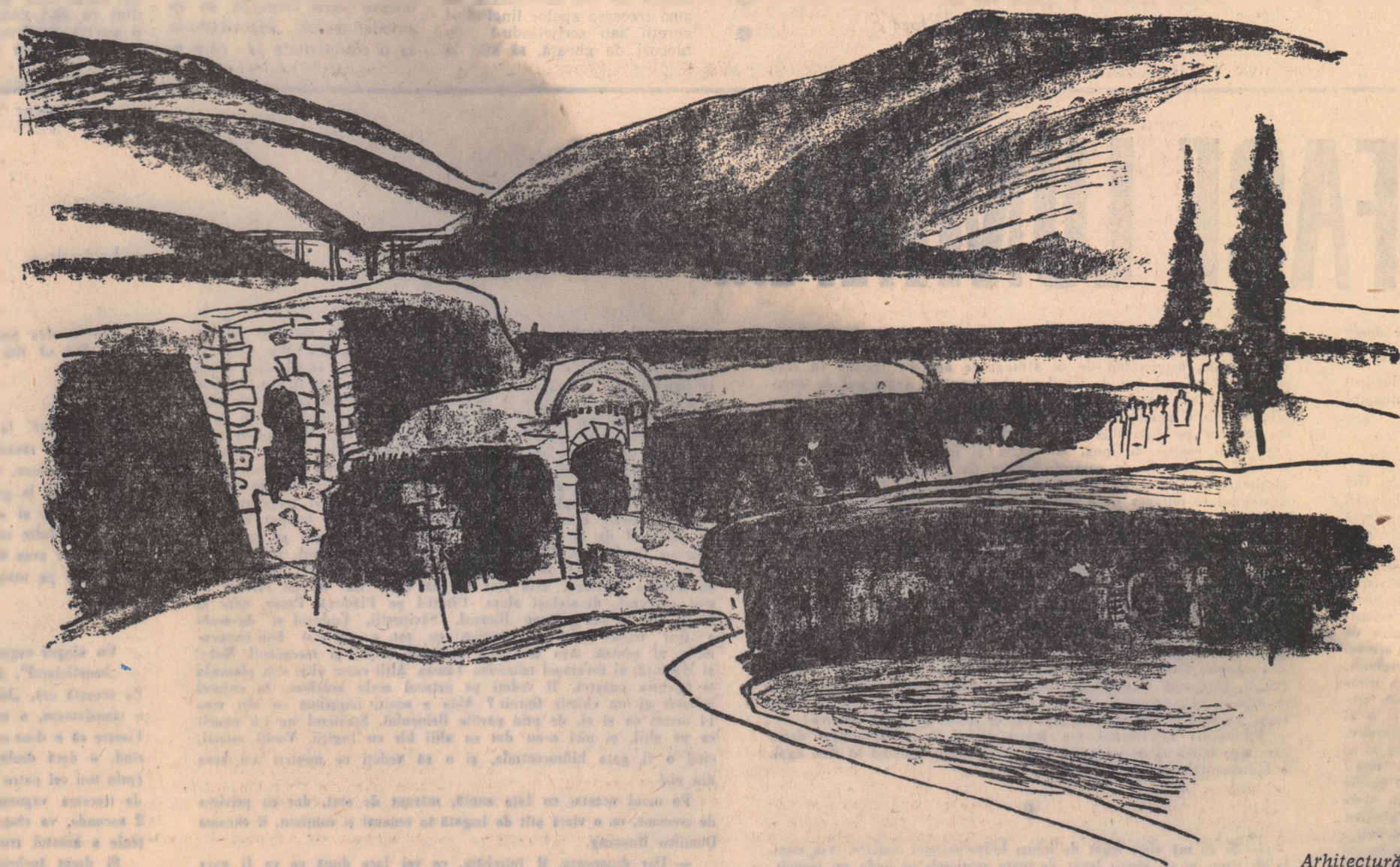
locolare nu stîngeau groaza pe malul dunărean. „Armășarii Anadolului nechezau sub elan, valurile izbeau spumegînd valurile, și spuma lor era înșingărată...“ Al. Russo).

Aici, plecînd de la Gura Văii, se vor muta sate. Deocamdată sîntem la clădirea platformelor. Constructorii smulg pămîntul fișie cu fișie. Balastul adunat din albie se stivulește, înaintează, se înalță — apare în sfîrșit după multe săpături o platformă de peste 2 km. Se construiește o peninsulă. Aici se vor instala magazii și remize. Începuseră lucrările la funicular, se pregătea transportul balastului de pe Golu. În septembrie. Se descoperise și vatra unei cetăți dacice. Pe șantierul de la baraj fusese scos, din săpăturile pentru fundație, metrul cub care rotunjea jumătate de milion de metri cubi de stîncă. Draga adusesse și ea la suprafață cel de al 300.000-lea metru cub de balast. La porțul din aval, excavatoristii și buldozeristii executaseră mai bine de jumătate din lucrările de despuiere a stîncii. Se pregătea prima pușcătură de stîncă.

„Malul acesta răvășit. Și satele. De ce oare Cernetul are vatra așezată departe de Dunăre? Toate satele care au casele în fața Dunării au a doua vatră departe de fluviu. Baloți, Gîrla Mare, Malovățul, Breșnița, și chiar Vîrciorova și Behna. Vatra nouă este înaintarea spre țarm. Eliberarea de groază. Alanii nu mai erau spaima Otleniei. Firmanele nu mai aveau putere, iar cuvintele cu care se încheau: „astfel să știți să acordați încredere ilustrului meu semn...“ nu erau pentru pămînteni.

La Porțile de Fier satele se întorc la vetrele lor, de odinioară. Nu de teama alaiilor, nici de groaza muhafizilor. Ci ca să facă loc hidrocentralei.

Romulus ZAHARIA



Arhitectură comparată
Desene de NICA PETRE

DIALOGUL LUMI- NILOR

Invățăm punctele cardinale sub cerul liber. Desfacem brațele, fruntea ne-o închinăm pămîntului, largului. În jur se rotunjește țara: țara de rădăcină dulce și azimă, țara de piatră și vînt, de miez ionatan și lemn de viori. Răsăritul e partea de inimă, de unde vine soarele. Se seamănă grîul, se cîtoresc fîntîni și case; sună sirenele și se aud pașii primului schimb. Se iau primele probe de soare și proba primelor sarje. Își încep cîntecul ciocirliile și florile soarelui bat ora luminii, în gonguri de aur. Oamenii vin în cîmpuri, ascultă plantele și Austrul, pornesc apele între lanuri și prelungesc orașele de-a lungul magistralelor.

Dunărea e miazăziua. Harfa apelor arcuite spre mare. Hotar albastru, scris înalt, de aripa păsărilor. Dunăre-fluviu al memoriei pămîntului nostru. Dunăre, hotar de sud, lumina bate cu mîinile unui nou destin, în Porțile de Fier. Iată, Bistrița, Argeșul, Ludușul, Lotrul — afluenții luminii.

Alături de Tabula Traiană, inscripțiile constructorilor se nscriu în piatră și ev.

Îeșim în zarea deschisă spre patru vînturi, spre patru dimensiuni de timp. Invățăm punctele cardinale după rotirea soarelui, după roza vînturilor, după șantierul și ntemeierile de țară nouă.

Se-aprind luminile pe culmi. Orgile înaltei tensiuni se înalță între patru focare cardinale, răsună primele acorduri ale noii simfonii. Răsună corul pămîntului.

Țara de sus, Țara Vrancei, Țara Oașului, Țara de Piatră, Țara Birsei, Țara de jos — bogate firi ale aceleiași țări!

E un ceas al zorilor și un ceas al amurgului și eu simt în ceasul acela, cum ne trecem uneltele și steagurile unii altora ca două schimburi într-o ojealărie în care focul trebuie să ardă continuu...

Acesta-i timpul nostru, contemporanul nostru! Bicaz, Sadu, Paroșeni, Luduș, Argeș, Brazi, Lotru — capitoale de istorie, luminii, lumini, capitoale de țară nouă.

Acesta-i timpul nostru, contemporanul nostru. Deschideți Porțile de Fier, să treacă!

Șantierul se contopesc într-o mare operă — construcția socialistă; fețele s-au suprapus într-un singur profil: biografia fiecăruia în fișa personală a unei generații.

Umblu printre oameni și nu găsesc armura eroilor și nu găsesc armele prînse la sold; le caut zalele și nu găsesc decît mîinile și frunțile descoperite. Se-aud stelele potrivindu-și zimții razei în pietre, în secunde, în semînțe.

În săliile de concert ale centralelor, mîini omenestii ating claviaturile vaste. Orgile înaltei tensiuni vibrează între răsărit și apus, între miazănoapte și miazăzi.

Aud dialogul țării cu timpul, la țărmul Dunării, la țărmul luminiilor.

Florența ALBU

EXCELSIOR

Intitem, cu această dată, publicarea unor piese lirice de valoare universală din literatura română, traduse în una din limbile de largă circulație. Un dar pentru cititori și un continuu omagiu adus marilor noștri poezi.

Am ales pentru deschiderea rubricii, poemul maestrului Tudor Arghezi De-a v-ași ascuna... pe care-l publicăm în versiune franceză și spaniolă.

Rugăm pe cei care au asemenea preocupări să se adreseze redacției în vederea colaborării. Numele celor care intră în atenția noastră sînt, între altele, Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Arghezi, Bacovia, Blaga, Barbu.

Textele traducerilor trebuie să fie însoțite. Versiunea poate fi liberă sau prelucrată la sensibilitatea și capacitățile fiecăruia. Colaboratorii sînt rugați să-și păstreze copie după manuscrisul trimis.

TUDOR ARGHEZI CACHE — CACHE

Mes chers petits enfants, un beau jour nous jouerons
Oui, vous et moi, ensemble, à certain jeu étrange.
Quand cela sera-t-il? Je ne sais, mes mignons,
Mais ce qui est certain, c'est que nous y jouerons,
Peut-être bien un soir, au petit jeu étrange...

C'est un jeu très malin, plein d'astuce où il faut
Des petits de votre âge, un vieil homme du mien
Jeu des valets et jeu des maîtres et bourreaux,
Jeu des chiens et aussi des fleurs et des oiseaux,
Tout un chacun le joue et chacun le joue bien.

Nous nous aimerons tous, à oui certes, toujours
Et serons réunis, en famille, joyeux.
Ainsi que chaque jour, sous la tente de Dieu.
Et tout à coup mon pied, ma main resteront gourds
J'aurai la langue épaisse et le regard vitreux.
Le jeu commence ainsi, tout doucement, tout bas
Comme un souffle de brise. Et j'essaierai de rire
Et puis je me tairai et m'en irai là-bas
M'étendant sous un arbre, à l'ombre, sans fla-fla
Et je resterai là, sans bouger, sans rien dire.

Au fond c'est là le jeu des Saintes Ecritures,
Notre Seigneur le Christ l'a joué par excellence,
Et puis, à l'infini, tant d'autres créatures.
D'abord quelques frissons, un peu de courbature.
Après cela le jeu prend fin bien gentiment.

Ne pleurez pas trop fort, non pas outre mesure
Quand on m'emportera jusque sur l'autre bord
Et qu'on me fera là un lieu de sépulture
En refermant sur moi la terre meuble ou dure.
Qu'y faire? C'est le jeu, il s'ouvre par la mort.

Lazare, n'est-ce pas, a bien ressuscité,
Mais ne pleurez pas, attendez votre père
Tout à fait comme si rien n'était arrivé.
En tout cas rien de neuf ou de très singulier.
Là-bas je songerai au jeu, parmi mes frères.

Votre père, bien sûr, de vous aura eu soin
Et vous aura laissé du bétail, des greniers,
Des chambrées aussi, des moutons et des prés,
Enfin un peu de tout pour couvrir vos besoins,
Et pour que vous ayez toujours de quoi manger.

Tous ressusciteront et tous s'en reviennent
Un jour à la maison, auprès de leurs enfants,
Et auprès de leur femme tout en pleurs et filant.
Chacun retrouvera ses vœux et ses moutons,
Comme un brave fermier, économe et vivant.

Quant à vous, grandissez, mes gaillards, grandissez,
Alertes, vigoureux, pétulants, gais lurons
Comme de père en fils on a toujours été.
Pour l'instant, mes mignons, mes chers adorés,
Père s'absentera pour un mois environ.

Ensuite le retour, eh bien, sera enivrant,
Une première fois et puis une seconde
Et père, n'est-ce pas, sera trop affaibli,
Pour pouvoir arriver à date fixe ici,
En s'en venant à pied de loin, de l'autre monde

Et pendant tout ce temps, vous aurez tous grandi.
Vous serez établis et serez devenus
Des hommes très instruits, des savants érudits.
Maman tricoterà des bas pour les petits
Et père ne sera pas encore revenu.

Mes trésors, mes mignons, mes tout-petits à moi,
Voilà le jeu...
Gela se joue à deux, à trois,
A tant qu'on veut, ma foi,
Ce sacré maudit jeu.

Traduit par AUREL G. BOESTEANU

EL ESCONDRIJO

Queridos míos, jugaré una vez
Con vosotros, algo extraño.
No sé cuando será, mis almas,
Más por cierto, jugaremos una vez,
Una vez, quizás, por la noche.

Es un juego astuto de viejos
Con chicos como vosotros, con chicas de más,
Juego de criados y juego de amos,
De pájaros y flores, y perros.
Y cada cual lo juega bien.

Nos queremos, ciertamente, siempre,
Alegres, junto a la comida,
Bajo los toldos de Dios.
Un día el pie quedará pesado,
La mano torpe, el ojo callado.

El juego va lentamente, como el viento
Reiri y después callaré
Me acordaré luego en la tierra.
Y quedaré sin palabra,
Allá, muy cerca del árbol.

Es el juego de las Santas Escrituras.
Así lo jugó nuestro Señor Jesús Cristo.
Y otros, que bajo el delirio de la fiebre,
Con unos santísimos temblores
Lo acabaron tan fácilmente.

No os carguéis por el llanto
Cuando me van a llevar muy lejos.
Así, como para un enfermo
Dentro de la arcilla tibia o dura.
Así es el juego, comienza con la muerte.

También Lázaro resucitó.
No lloréis, esperadme
Como si nada sucedió,
Nada nuevo y extraño.
Allá, pensaré en el juego, entre los míos.

El padre cuidó de vosotros,
Les dejó ganados, horros,
Llanuras, chozas y ovejas,
Para toda clase de necesidades
Y para tener que comer.

Todos resucitarán y van a volverse
Un día a sus casas, a sus niños,
A la esposa que hila y llora,
A las vacas y ovejuetas,
Como los hombres que trabajan y viven.

Creed, queridos míos, sanos,
Fuertes y de buena gana.
Como fueron los antepasados.
Al principio, mis niños hermosos,
Faltará el padre por un mes.

Después será un atraso,
Luego otro y otro más.
El padre no tendrá las fuerzas
Para volverse, a pie, en el tiempo
De la otra parte del mundo.

Y vosotros ya sois grandes,
Bien acomodados,
Y de buena sabiduría.
La madre trae medias y calcetines
Y el padre no volvió más...

Pollos míos, mis niños!
Así es el juego.
Se juega entre dos, entre tres.
Se juega entre cuantos quieras
¡Que vaya al fuego!

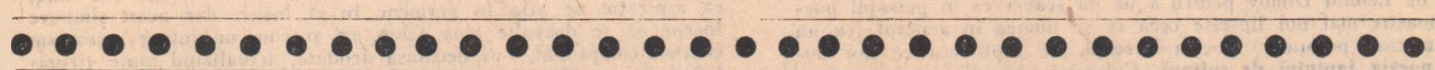
versión española por
DARIE NOVACEANU



Siqueiros

— compoziție —

(detaliu)



IRONIE ȘI MELANCOLIE

O marcantă personalitate din intelectualitatea elvețiană, J. Starobinski, profesor la Geneva, unde predă „istoria ideilor” a ținut recent la Berlin, către finele lui 1966, o interesantă prelegere, Textul expunerii, publicat de revista vest-berlineză *Der Monat* (Noemb. 1966) cu titlul *Ironie și melancolie*, a ajuns pe această cale și la cunoștința noastră.

Nu vom face un rezumat al prelegerii, care urmărește itinerariul unei idei de la Carlo Gozzi la E. Th. A. Hoffmann și apoi la Kirkegaard. Ideile lui Starobinski ne vor servi numai ca punct de plecare pentru dezvoltarea unei discuții în jurul temei „ironia ca antidot al melancoliei”.

Nous n'i se pare că, pe arta ei cea mai largă — ca simptom social — apăsarea melancolică provine din conștiința pe care o capătă despre stagnarea societății ambiante când formele rutiniere, desprinse de realitate, se refuză unei asimilări luminoase și, ramânând în afară, se schimbă în ziduri opresive. Unul din mijloacele de-a le sfărâma este ironia, în sensul vechi și original de *prefacere* socratică, noțiune care se identifică, astfel, cu un instrument al progresului. În românește, termenul *prefacere* cuprinde o aparență bivalentă: e înseamnă și *prefacătoare*, adică *disimulare*, dar totodată, mai cu seamă în accepția foarte frecventă de astăzi, exprimă ideea de schimbare, de răsturnare a unei stări de lucruri și de înlocuire a ei prin alta. Am spus că această bivalență este numai aparentă, fiindcă, în fond, cele două sensuri ale termenului se găsesc foarte strâns legate întreolaltă, din două motive: unul este că ironia, în accepția noastră sau în cea a străvechi, aparține bunăoară, și în bismele noastre sau în acelea ale altor popoare. Fata împărăteasă și ațelului, este bolnavă — cel mai adesea bolnavă de *melancolie* — și atunci părințele, care-și iubeste copilul, încearcă să-l vindece, înșă, zadarnic, fiindcă cel chemat în a vindeca, înșă, nu pot fi de nici un folos. Ei reprezintă, de fapt, medicina, magia și astrologia oficială, simple forme ofilite, uzate de rutină, față de care autorii respectivelor basme își manifestă tot scepticismul. Iată, înșă, că „prostul” satului sau „prostul” casei, personaj cu extirizări grotesci, desconsiderat sau luat în ris de cel din jur, s'abvîrtește dindecase. Acesta „prostie” sau acest aspect comu nu exprimă înalteze decît ironia prefacătoare, acea care poartă în sine s'abvîrtește înalteze. Socrate înșă, în maieutica sa, este un asemenea „prost” care se prefacă că nu știe nimic și că vrea să afle totul de la adversarul său, pe care, în cele din urmă, îl doborîc cu propriile sale argumente. În cazul genului amintit de basme, dacă vindecătorul — la început desconsiderat — s-ar fi drapat în grava robă oficială de înalteze, el s-ar fi văzut prizonier al acestui aparat vestib, care l-ar fi vătat, al s-ar fi spargă inutilă semnificație. Sub masca, înșă, a prostului și a neștiutorului, i se îngăduie condescendent totul și atunci el își poate vedea eficace și înnoitoare. Ironia apare astfel, înșă, din cele mai vechi timpuri, ca moment dialectic al unui proces progresiv, desfășurat în etapele *melancolie*, *ironie*, *schimbare*.

Lipsindu-ne o informație mai amănunțită, nu putem preciza ce conexiune există între „prostul” din basme și „prostul” scenic, acela care apare sub diferite variații și numiri regionale în *commedia dell'arte* sau în comedia clasică sub chipul sclavului și valeului grotesc: nu de putem aduce pronunța dată se leagă printr-o derivație istorică unul de altul sau dacă provin independent din aceeași sursă? Problema este deosebit de interesantă întrucât, urmărind exhaustiv evoluția mentală a *Storia della commedia dell'arte*, urmărind exhaustiv evoluția cu origini străvechi a acestui gen dramatic, indicî și unele momente ale sale de cristalizare definitivă, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprinde o arie mai mărginită. S'era sa de acțiune se reduce la un caz particular, fără semnificație pe plan mare, cum s-a cristalizat definitiv, „prostul” sau „hazliul” comediei prezintă unele trăsături net distincte față de celălalt. Manifestările sale grotesce nu mai sînt intermitente, ci continue, astfel încît relieful său ironist apare mai plin, mai bogat, decît al „prostului” epic din basme. În schimb, rolul său „vîndecător” adică de personaj, care, în piesă, anulează dilema, apăsarea, melancolia, și, prin icsușinta sa, rezolvă situațiile cele mai precare, cuprin